

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાયિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૬૩૬ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સો બૂતે શહાદત

વિષય પૌરુષ દુર્યોગ

ના નવ્ત્રાય સાહેબ બહાદુરના ફરઝંદના માસ્તર અને શેહઝાદી હુરના લેખક પાસે ગુજરાતીમાં તરજુમો કરાવી અસલ નામ “સુધુતે શહાદત” રાખી આં રીસાલો છપાવ્યો.

આ જગ્યાએ યુસુફી મતબાના માલીક તથા મીઠં વલ્લી મોક-મ્મદભાઈનું એહસાન માનવામાં આવે છે કે તેઓએ ઘણી ખુશીથી આ નેક કામમાં ભાગ લીધો.

વાંચનાર સાહેબોની ખીદમતમાં અરજ કાઢજોએ જુલ ચુક માલુમ પડે તો સુધારીને વાંચી હરહાલમાં મારા હકમાં દોઆએ ખૈર ફરમાવશે.

વરસલામો અંલામનિત્તબેઅં હોદા.

અને સલામ થાય એના ઉપર કે જે હીદાયતની પેરદી કરે.

—*—

સુધુતે શહાદતનો તરજુમો.

—*—

આ તરજુમો ઘણે ભાગે શબ્દે શબ્દનો છે, પણ કોઈ કોઈ જગ્યાએ વધારે સમજ પડતા માટે થોડા શબ્દો જોમેરીયા છે, અને અરબી ઇમારત લખીને પછી જરૂર તરજુમોએ તે અરબી ઇમારતની ગુજરાતીમાં જરૂર ન સમજી લખી નથી, પણ તેના જરૂર તરજુમાનો ગુજરાતી તરજુમો કીતાબોના નામ સાથે કરેલ છે.

જ્યારથી સૃષ્ટિને જગકર્તાએ સરજી છે ત્યારથી અઘાપિ લગીમાં આ પૃથ્વીની સપાટી ઉપર કોઈ એવો ઐતિહાસિક

ખનાવ જે સર્વથી વધારે મહાત્મ્ય બધો સર્વથી સાચો અને જેની સાથે લગભગ આખા આલમને સંબંધ હોય, અને તે ખનાવ સત્ય હોવાની શાક્ષી આકાશમાં રહેલાં ફિરીક્ષાઓ, પટાસમાં રહેતાં ભોંકા પુર્વ અને પશ્ચિમ વાશી લોકો દેતાં આવ્યાં હોય, તેવો જે કાંઈ બન્યો હોય તો તે ખનાવ હજરતે ઇમામે હુસયન અન્ની કમકમાટ ઉપજવતી શહાદતનો ખનાવ છે, હજરતે ઇમામે હુસયન અં કોણે? હજરતે મોહમ્મદસન્ના અને તેમના વસી તથા બાઈ હજરતે અલી અન્ના પ્યારા પુત્ર; આ અઝીમુશ્શાન ખનાવ એવો છે કે તેનાથી કાંઈ અજબશુ નથી, નહાના મોહટા અગ્નિ અને મૃતીજીવાન તથા ધરડા સર્વે તેનાથી એટલાં માહીતગાર છે કે તેનું સ્મરણ વટીક થતાં લોહીનાં આંસુ વડે રડે છે, યજીદ ઇમ્ને મઆનિયાના કાથથી હજરતે ઇમામે હુસયન અં ઉપર જે જે મુસીબતો અને સંકટો પડ્યાં તે હીં સં ૬૧ થી કે અઘાપી લગીની ઇસ્લામી દુન્યાના જીગરોને ભોંકી નાંખે છે, જે કે આ પૃથ્વી ઉપર ખાન ધણું ઐતિહાસિક ખનાવો બન્યાં છે અને જ્યાં લગી આ દુન્યા ચાલુ રહેશે ત્યાં લગી ખનતાં રહેશે, પરંતુ કાંઈ ખનાવ એવો નથી કે જે તેરસો વર્ષ સુધી લોકોની નજરોમાં જેવોને તેવો તાગ્ને રહ્યો હોય! અને જેવોને તેવોજ અસર સર્વ કાળ કરતો આવ્યો હોય, જે કદાચ કાંઈ ખનાવનો અસર બાકી પણ રહે છે તો તે પચીસ પચાસ વર્ષથી વધારે બાકી રહેતો નથી એ તો આપણા અનુભવની વાત છે. પરંતુ આ એક એવો ખનાવ છે કે તે અઘાપીત્રગી જાણે કાલેજ બન્યો નહોય તેમ આંખોની સામે દ્રવ્ય કરે છે.

આવાં પ્રખ્યાત અને વંશપરંપરાના ચાલતા આવેલા ખનાવ

સંબંધ દીદ્દીયા નીકળતાં કુઝન ગેઝેટ પત્રના એડીટર મીરઝા હેરતનો ઇન્કાર એવો તો આશ્ચર્ય ઉપજાવનાર છે કે, આશ્ચર્ય હદપાર થઈ જવાથી હંસવું આવ્યા વિના રહેતું નથી, અને ખીજી તરફ આંસુ નીચળ્યા વીના રહેતાં નથી. એવો બનાવ કે જેનો હીદુઓ, ખ્રીસ્તીઓ, યહુદીઓ પારસીઓ અર્થાત પૃથ્વી ઉપર વસ્તી કાંઈ પણ પ્રજા તેનો ઇન્કાર કરી શકતી નથી, તેવા બનાવનો એક મુસલમાન માણસ કે જે મુસલમાનના ઘરમાં જન્મ્યો હોય મુસલમાનના જ ખોલામાં પાલવામાં આવ્યો હોય, ન્હાનપણથી કે અધાપિણગી હઝરતે મોહમ્મદસંના દીનમાં હોવાનો દાવો કરતો હોય, તેવા માણસથી કેવી રીતે ઇન્કાર થઈ શકે? જો કે આ બનાવ સંબંધીની હઝરતે મોહમ્મદસં ૪૨માવેલી હજરે ભવિષ્યવાણીયો ઇસ્લામની સાચી અને મોતગર હીતાળોમાં મવજુદ છે, છતાં મીરઝાહેરત આ બનાવ બન્યો જ નથી એમ શા આધારે કહેવાની હિમ્મત ધરી હશે તે વીશે કાંઈ સમજી શકાતું નથી.

મીરઝાએ આ બનાવનો જે ઇન્કાર કર્યો છે તેથી છ સાત બાબતો નીકળે તેઓનું કહેવું છે કે

૧—જે કાંઈ હદીસની કિતાબમાં જેમકે સેહાહે સીતા વિગેરેમાં આ બનાવનું વર્ણન છે તે તત્કાલ પાયા વગરતું છે.

૨—હઝરતે મોહમ્મદ સં આ બનાવ સંબંધે કાંઈ પણ ભવિષ્યવાણી ૪૨માવેલી નથી.

૩—શીઆહ મઝહબની હીતાળોમાં આ બનાવ સંબંધે જે કાંઈ કહેવામાં આવ્યું છે તે સત્યનું બનાવટી છે.

૪—એ હદીસો કે જે હઝરતે ઇમામે હુસયન અંના કમયલ

વિશે, અહીં સુન્નત જમાતની કિતીય સેદાહે સિત્તા વીગેરેમાં અને શીઆઓની બેદારલ અનવાર વિગેરે કિતાબોમાં છે તેને મિરજા ધિકકારે છે. અને મઆઝ અહલાહ તેમનું કહેવું છે કે તે ફઆયલ જુડા છે એટલે તે ખનાવ પણ જુડા છે.

૫—અતિહાસો (તવારીખો)ના પુસ્તકોમાં જે કાંઈ છે તે વિશે લખ્યું છે તે જો કે તે પુસ્તકો હીં સં ૬૧ હીજરાની એટલે હજરતે ઇમામે હુસયનઅંની શહાદતની લગ ભગ લખવામાં આવી હોય અથવા સાર પછી લખવામાં આવી હોય, તો પણ તે જુડા છે અથવા તે કોઈ શીઆ લખનારાના હાથથી લખાએલું છે; એટલે વિશ્વાસ પાત્ર નથી.

૬—હજરતે ઇમામે હુસયન અંની ખાસ શહાદત વિશે હીં સન ૬૧થી અત્યારલગી જે જે કિતાબો લખાએલ છે અને જે મકતલના નામે જોળખાય છે જેમકે મકતલે અબુમીખનર હુતમિન યહયા, મકતલે અબુ ઇસહાક ઇસફરાની, મકતલે અબુરુઝ ઇસફરાની અને મકતલે ગીબન (ઇગરેજ) સાહેબ વીગેરે જે ઇગરેજમાં લખાયેલ છે અને એવી રીતે ખીજાં પાંચસો મકતલ, એટલે ઇમામે હુસન અંની શહાદતની સાબેતીની કિતાબો જે હાલ દુન્યામાં મવજુદ છે તેમાંના કેટલાંક કલમી છે અને કેટલાંક છપાયેલાં છે, જોઈએ તો તે શીઆ લખનારાના હોય જોઈએ તો સુન્ની લખનારા હોય એ સર્વ મીરજાં હેરતના મત પ્રમાણે જુડાં છે. અને તે મકતલના પુસ્તકોની આખર મીરજાની નજરમાં ચકલા ચકલીની વારતા અમીર હમઝાનુ દાસ્તાન અને ખોસ્તાને ખ્યાલ વીગેરે ખનાવટી કીરસા કરતાં વિશેષ નથી.

૭—મીરજી હૈરતનું કહેવું એમ પણ છે કે તેમને શીઆઓની કીતાબોમાંથી પણ એમજ મળી આવ્યું છે કે હઝરતે ઇમામે હુસયન અં શહીદ થયાં નથી.

ઉપર લખવામાં આવેલી મીરજી સાહેબની સમજ શક્તી અને માન્યતા તેમને હઝરતે ઇમામે હુસયન અં શહીદ થયાં હોય, એમ માનવા દેતી નથી. અને તેથી તેઓએ પોતાના કર્મન ગેઝેદ પત્રની મારફતથી (તેમના કહેવા પ્રમાણે) આખા આલંમને મોહટી જીલમાંથી બચાવવાના પ્રયત્નો કર્યાં છે.

કર્મન ગેઝેદના નેટલાં અંકો મને મળ્યાં છે તેમાંથી મને મીરજી હૈરતના ઉપલા સાત તર્કો જણાયાં છે કે જે તર્કોએ તેમને હઝરતે ઇમામે હુસયન અંની જગપ્રસિધ્ધ શહાદતનો ઇન્કાર કરવા તરફ દોર્યા છે.

વાંચકો હું અહીં સર્વને એક પ્રશ્ન પુછું કે કોઈ એવો બનાવ જે પોતાની જાંદગીની પહેલાં બન્યો હોય તે જાણવાને માટે અને તેની સાચી ખીનાઓ મેળવવા માટે શા શા આધારોની જરૂરત છે?

મને ખાતરી છે કે જો કે સૃષ્ટિના સર્વે વિદ્વાનો અને જ્ઞાનીયો એકઠાં થાય તો મ્હારા ઉપલા પ્રશ્નો ઉત્તર એ વિના ખીજે કાંઈ નહીં આપી શકે કે ઐતિહાસોના પુસ્તકો જે માણસ સંબંધીની ખીનાઓ મેળવવાની છે તે માણસના જીવન ચરિત્રો (Life) તે ખીનાઓ જ્યારથી તે હસ્તીમાં આવી ત્યારથી અદ્યાપીલગી અનુક્રમે કાંઈ પણ દુટ વિના પ્રખ્યાત હોવું તે ખીના સંબંધીના જે જે ચીન્હો હાલ મવજુદ હોય તે જોઈને તેના ઉપરથી એક પરિણામને કાઢવું એજ તે મેળવવાના ખરાં સાધનો છે, હઝરતે ઇમામે હુસયન અંની

શહાદતના બનાવનો કાંઈ પણ સંબંધ હજરતે મોહમ્મદસં અને તેમની અહલેબૈતની સાથે હશે, તો તે બનાવ ખરો હોવાની કસોટી હજરતે રમુકે ખુદાસં અને તેમની અહલેબૈતની હદીસો હરશે જે અસંખ્ય પુસ્તકોમાં લખાએલ છે.

આપણી હયાતીની પહેલાં અનેલી ખીનાઓ બાથુવા માટે ઉપર જે સાધનો વર્ણુવામાં આગ્યાં જેમકે ઐતિહાસો છતાંદી. તે સાધનોને જે કબુલ કરવામાં અને માન્ય રાખવામાં ન આવેતો સૃષ્ટિની ઉત્પત્તિથી અદવાબીતગી જે જે બનાવો ઐતિહાસો વગેરેમાં લખવામાં આવેલાં છે તે પણ માની શકાશે નહીં અને તેથી પરિણામે આપણે સર્વ જુદું સમજવું પડશે. અને અત્યાર લગીની કાંઈ પણ ખીના ખરેખર બનીજ હતી એમ સાંગીત કરી દેખાડી શકાશે નહીં, જે ઐતિહાસોના પુસ્તકોને સાચા માનવામાં ન આવે તો પ્રથમના સધળા બનાવો ચકલા ચકલીની વારતા જેવાં ગણાશે. અને તેવા પુસ્તકો નક્કામા અને જરૂરત વીનાના ગણાશે કેમકે જ્યારે તેમાં જુદી વાતો વર્ણુવામાં આવી છે ત્યારે તે અમને સલતાથી આડે રસ્તે લઇ જનારા અને અનીતિનો પાઠ બાથાવનાર તરીકે છે એમ સાંગીત હરશે, અને તેથી એ કીતાબોના મનન પઠન બદલે તેમને અગ્ની સ્વાધીન કરવી યોગ્ય હરશે અને વળી એ ઐતિહાસો લખનારાઓ કે જેઓએ તે ખીનાઓને લખી છે તેમનો ઉપકાર માનવાને બદલે તેમને ધિક્કારવા જોઇએ કેમકે તેઓએ જુદી જુદી ખીનાઓને લખી બાથુ અમને બમાવ્યાં છે.

હંમણાં અને તે વખતની પહેલાં જેટલાં વિદ્વાનો જ્ઞાનીયો અને બુદ્ધિમાનો થઇ ગયાં છે; અથવા હાલ જેટલાં હયાત છે તેઓ સવ-

જાનું વર્ણન એજ ઐતિહાસોની જીનાઓ ઉપર આધાર રાખે છે, અને તેઓએજ ઐતિહાસોના પુસ્તકોથી છુટકાળની જીનાઓ શોધી આપણી સામે રજુ કરે છે અને તેને સત્યતા માને છે. જો તે સર્વ આલિમો અને વિદ્વાનોના વિચાર મીરઝાહૈરત જેવાં હોય તો તેઓ શામાટે તેવા ઐતિહાસોને વાંચે? અને શામાટે તેમાંથી પરિણામ કાઢે? અને શામાટે કાંઈ જીનાની સાબેતી માટે તે પુસ્તકોને દલીલ રૂપે રજુ કરે? ખરેખર તેઓ ઐતિહાસોનીજ જીનાઓ ઉપર પોતાનું વર્ણન કરે છે અને તેને સાચી માને છે, અને તેના ઉપરથી અ.પણે એ પણ સમજી શક્યા કે ઐતિહાસોના પુસ્તકોને સાચા માનવા વિના છુટકો નથી, હા એ વાત ખરી છે કે ઐતિહાસોમાં કેટલીક જગ્યાએ નહીં જેવો મતભેદ હોય છે પરંતુ તેથી કાંઈ ખરી અને મુજબીના ઉપર કાંઈ અસર પડી શકતો નથી, અથવા ખરી જીનામાં જે કાંઈ બાધ આવતો નથી જે મતભેદ દ્રષ્ટિગોચર થાય છે તે મુજબ તત્વ સાર જીનાને લગતો હોતો નથી પરંતુ તેને લગી જીજી જીનાઓને હોય છે.

જો એમજ માનવામાં આવે કે ઐતિહાસોમાં મતભેદ હોય છે તેથી તે માનવા યોગ્ય નથી તો અ.પણે કહેવું પડશે કે હજરતે તુહ અન્ના વખતની જીનાઓ, હજરતે ઇસા અન્ના વખતની જીનાઓ, હજરતે મોહમ્મદસન્ના વખતની જીનાઓ, પહેલાં ખલીફાના વખતની જીનાઓ, બીજાં ખલીફાના વખતની જીનાઓ, ત્રીજાં ખલીફાના વખતની જીનાઓ, અને તેમની પછી જે જે બાદશાહો થયા તેમના વખતના વર્ણનો સાચાં અને ખાતરી થાય તેથી માનવા યોગ્ય નથી કેમકે એ સર્વ જીનાઓમાં સારી પેઠે મતભેદ દ્રષ્ટિગોચર થયાં વિના રહેતો નથી.

વાંચકો આ ઉપરથી કોઇ અજ્ઞાન માણસ અથવા મીરઝાહૈરત જેવો ઓછી બુદ્ધિનો માણસ એમ કહી શકશે. કે હઝરતે મોહમ્મદ સંતો જાહેર થયાજ નથી, અથવા તેમના સમયમાં જે જે યુધ અને લઢાઇયો થઇ તે થઇજ નથી, અથવા મૈદમુદ્દ ગઝની એવો કોઇ માણસ થયોજ નથી, અથવા તે થયો હતો તે તેના વખતની જે જે વર્ણન કરવામાં આવે છે તે જુદી છે, અથવા અકબર બાદશાહના વખતથી કે ૧૮૫૭ના બળવા સુધીની સર્વ બીનાઓ ચકલા ચકલીની વારતા જેવી છે, અથવા ૬૦ સં ૧૮૫૭નો બળવો થયોજ નથી, અને કદી દીદલી શેહરને લુટવામાં આવ્યુંજ નથી, કેમકે ઉપલી બીનાઓ સખંધીના ઐતિહાસોમાં મતભેદ છે.

જ્યારે કોઇ માણસ કોઇ બાબતને જાણવા માટે ઐતિહાસોના પુસ્તકો વાંચવા એસશે ત્યારે ખરેખર તેને તે પુસ્તકોમાં મતભેદ જણામાં વિના રહેશે નહીં તો શું તે ઉપરથી તેણે અસલ અને મુળ બીના બનીજ નથી એમ કહેવું જોઇએ? કદી નહીં કદી નહીં કોઇ સાધારણ બુદ્ધિનો માણસ પણ એમ કહી શકે નહીં એ તો મીરઝાહૈરત જેવા કાબેલ માણસનુંજ કામ છે, જેમકે તે કહે છે કે હઝરતે ઇમામે હુસયન અંબી શહાદત સખંધીની લખવામાં આવેલી બીનાઓ માન્યા જોગ નથી અને શહાદત થઇજ નથી, કેમકે તવારીખોમાં મતભેદ છે.

દરેક માણસની જાહેગી અને તેનામરણની બીનાઓ ધણું કરીને તેના લખવામાં આવેલાં જીવન ચરિત્રો અથવા એ પુસ્તકો ઉપરથી કે જેમાં તે વિશે લખવામાં આવ્યું હોય જાણી શકાય છે અને તેને દરેક સમજદાર અને અક્ષરવાન માણસ માન્ય રાખે છે. જે જીવન ચરિત્રો અને એવા પુસ્તકોને મોતખર ગણવામાં નઆવે અને માન્ય

યોગ્ય નસમજવામાં આવે તો ભુતકાળની બીનાઓ જાણ્યુંતો રસ્તોજ અંધ થઇ ગયો.

ધારો કે જે હું હમણાં એમ કહું કે દીલ્લીમાં બળવો થયો નથી બહાદુરશાહ પકડાયો નથી કુલુજમીનાર કુતબુદીન બાદશાહને બનાવેલો નથી નુરજહાં એવી કોઈ સ્ત્રી થઈ નથી, જહાંગીરશાહ બાદશાહ કોઇ થયોજ નથી ઐરંગઝેબ કોઇ બાદશાહ હતોજ નહીં તે તો નોવેલના નાયક (Liberator) નામ છે તો આખી દુન્યામાં એવો કોણ માણસ છે કે જે ઉપલી બીનાઓ મને સાબીત કરી દેખાડવાની જોખમદારી લઇ શકે? જે મીરજા હૈરતજ મને એ બાગતો સાબીત કરી આપશે તો હું તેમનો ઉપકાર માન્યા વિના રહીશ નહીં, જ્યારે તેઓ ઐતિહાસિક વર્ણનો પ્રમાણે હઝરતે ઇમામે હુસયનઅન્ની શહાદતને સાબીત કરી શકાયા નહીં અને જેના કારણથી તેઓએ જહૈરમાં ઇન્કાર કીધો ત્યારે તેઓ ઉપલી બીનાઓ પણ મને સાબીત કરી દેખાડી શકશે નહીં.

જે ઐતીહાસો અને તવારીખોના પુસ્તકોનાં ઇન્કાર કરવામાં આવે તો એજ બાગત નીકળશે કે કોઇ એવા માણસનો અહવાલ તેમાં વર્ણન હોય તે માનવો જોઇએ નહીં. સીરતે ઇબ્ને હુરશામ પ્રથમજ નહીં માનવા જોગ હરશે, મદારેજીન નખુવ્વહ, મોઆરેજીન નખુવ્વહ, ઇઝાલતુલ ખીફા વિગેરે પુસ્તકો સર્વે નકામાં હરશે. અરે હુર શામાટે જાવું મીરજા હૈરતે પોતે જે ખિલાફતે શૈખૈન વિગેરે લખેલ છે તે વિશ્વસપાત્ર હરશે નહીં.

જે કોઇ માણસ મીરજા હૈરતને પુછે કે તમેએ ખિલાફતે શૈખૈન લખી છે તે ખરી છે તેના શો ભરોસો ? તેમાંની બીનાઓ સાચી છે તેની શી ખાત્રા ? જે બીનાઓ તેરસો વર્ષ પહેલાં થઇ

ગઇ તે ખીનાઓ તમે આજ લખવા બેઠા તે કેમ ખરી મનાય, હું તો તેને ચંકલા ચંકલીની વાર્તા સમજી છું. તે મીરજા આવા માણસને શા જવાબ આપશે? આ પ્રશ્નનો જે કાંઈ ઉત્તર મીરજા સાહેબ આપશે તેજ એક મુસલમાન માણસ હજરતે ઈમામે હુસયન અ. ની શહાદત વિશે જવાબ આપશે.

અને જો દુદાચ હદીસોની કીતાબોને સાચી માનવામાં ન આવે તો ઉલમાઓએ આજ સુધી તેનથી જે કાંઈ કામ લીધું છે, અને જે તેમના મઝહબની સામેલી અને તેના અલકામ જાણવાનું સાધન છે તે તદ્દન નકામું અને વ્યર્થ દરજે. મીરજા હૈરત જો સોહાહે સીન્તાની રીવાયતોને તદ્દન જીદી સમજે છે તો ભવિષ્યમાં કોઈ પણ વાંધા સમયે અથવા કોઈ પણ પ્રસંગે અથવા કોઈ સામેલી માટે તેમાંથી દલીલ રૂઢ કોઈ હદીસ-રજી કરવાને તેમને ભવિષ્યમાં હક નથી કેમકે તેમના ધારવા પ્રમાણે તે હદીસો જીદી યનાવટી છે, શું દુનીયામાં કોઈ એવો મુસલમાન છે કે જે મીરજા હૈરત વિના એમ કહેવાની હિંમત ધરે કે “સોહાહે સીન્તાની” હદીસો વિશ્વાસપાત્ર અને માનવા યોગ્ય મજબૂત નથી, શું કાંઈ સુન્ની મુસલમાન એમ કહી શકશે કે સહી બુખારીની હદીસ કે જે કલામુલ્લાથી ખીજે દરજે ગણાય છે તેપણ જીદી છે ? હદી નહીં હદી નહીં એવી માન્યતા તો મીરજા હૈરતનીજ હેય.

એવીજ રીતે જો હદીસોના તવાતુરને માનવામાં ન આવે તો આજ દુનીયામાં કોઈ પણ બુતકાળનો યનાવ જોઈએ તો તે દસ અથવા પંદર વર્ષનો કેમ ન હોય કદી માનવામાં આવશે નહીં. અમને લખતાં ધણીજ દીલગીરી ઉપજે છે કે મીરજા સાહેબ સામાન્ય રીતે

કોઇ ઇંગ્લેન્ડ અથવા ઉરદુ પત્રમાં પ્રગટ થયેલી ખીનાને તે સાચી છે કે નહીં તે વિશે કોઈ પ્રકારની ખોજ શોધ કાઢવા વિના પોતાના ગે-ઝેટમાં છાંપી પ્રગટ કરે છે અને તે વિશે જરાએ સંકીર્ણતા નથી પરંતુ હજારો ઇમામે હુસેન અ. શહાદતને બનાવ જે હજારો લાખો બલકે કરોડો ખુદના બંધાઓ હી. સ. ૬૧ થી હી. સ. ૧૩૨૪ સુધી ખરાબર અનુક્રમે કોઇ પણ વાંધા વિના શકા કે ખામી વિના વર્ણવ આપ્યા છે તેને માન્ય રાખતા નથી.

મીરજાસાહેબ તોળા કરો ખુદથી ડરો આવી બામતોથી તમને કાંઈ લાભ થનારો નથી લાખો મુસલમાનોને બમાવવા અને શંકામાં નાંખવા જેવો ખીજો કોઇ મોટો ગુનાહ અથવા વખાલ નથી તમો ફનીયામાં વધારે રહેનારા નથી ઘણું ઘણું તો દસ વીસ વર્ષ જીવશે પરંતુ અહીં પછી જે લોકમાં જશે તે લોકમાં તમારે સર્વદા રહેવું છે જગત્તાને મોં દેખાડવું છે વીચારો તો ખરા શું મોં દેખાડશો ?

ખુદાની કસમ મીરજા સાહેબ ! મને ખાત્રી છે કે તમે હજારો ઇમામે હુસેન અ. ની શહાદતને ખાતરી પુર્વક કાંઈ પણ શંકા વિના સાચી માનો છો પરંતુ માત્ર પોતાની જ નામના કરવા અને ઘેર ઘેર મીરજા હૈરત કહેવરાવવા ખાતરજ શહાદતનો ઇનકાર કરો છો, કુરઆને શરીફમાં સત્ય કહ્યું છે કે 'માત્ર બુલ્લમ અને ગર્વના કારણથી જ ઇનકાર કરવામાં આવે છે પરંતુ અંતઃકરણ તેની સચાઇની સાક્ષી આપી રહ્યું છે.'

અર્થાત - અમારાં લખવાનો બાવાર્થ એ છે કે કોઇ પણ ખુદીવાન માણસ ઐતીહાસો તવારીખો અને હદીસોના પુસ્તકોનો ઇનકાર કરી શકતો નથી તેની સાંમે વાંધો ઉઠાવી શકતો નથી કમકે તેમ કરવાથી કોઇ પણ સત્ય બાબતની ખોચ કરવાના અથવા ભુતકાળની

ખીનાઓ જાણવાના રસ્તા તંદન બંધ થઈ જાય છે, અને તેમ કરવા-થી કેઈ માણસ કેઈ પણ આગતની દલીલ માટે કેઈ પણ પુસ્તકને રજૂ કરી શકતો નથી, માટે તમને માનવું અને તેમના વર્ણન પ્રમાણે વર્ણન કરવું અગત્યનું છે, હાં કેઈ પણ પુસ્તકની વાત માનવા પહેલાં એટલું જોઈ લેવું અવશ્યનું છે કે તેનો લખનાર કોણ છે શું તે વિશ્વાસપાત્ર છે કે નહીં, તે વિશ્વાસપાત્ર હોય તો તેના લખેલા વર્ણનને માનતાં કેઈ પણ પ્રકારની હરકત નથી. આજ દુનીયામાં હદીસોના પુસ્તકોમાં સુન્નત જમાત પાસે ઘણીજ મોઅતઅર અને સનદવાળી કીતાબ “સેહાહેસીત્તા” છે અને સાર જાદ “મસાનીદ” જેવીકે મસનદે અહમદ ખીન હમ્બલ વિગેરે અને ઐતીહાસ “તારીખે ઇબ્ને અસીર” “ તારીખે ઇબ્ને ખલકાન” તારીખે આસમે કુફી “તારીખુલ ખુલફા અદલામએ સીયુતી” રોઝ તુસ્સફા, રોઝતુલ અહબામ “હખીખુસ્સીયર” તારીખે ત્રીખરી વિગેરે વિગેરે ઘણી છે અને તવારીખનાં પુસ્તકો પણ ઘણાં છે જેવા કે કાઝી અય્યાઝ સવાએકે મોહરકા વિગેરે વિગેરે.

જો ઉપલા પુસ્તકો મોઅતઅર-મુસ્તનદ એટલે સનદવાળાં છે અને દુનીયા તેને માનતી ચાલી આવી છે અને હમણાં પણ તેને સત્ય માને છે તો એ પુસ્તકોમાંનું એક પણ એવું નથી કે જેમાં ઇમામે હુસેન અઃ ની શહાદત સત્ય હોવાનું વર્ણન નહોય, મારો વિવાદ મુજબનાવની ન્સાથે સંબંધ ધરાવે છે. તે લગતી ઇખતલાશી અને મતભેદની આગતો વીશે ત્રાદ કરવાનો મારો હેતુ નથી.

હું પહેલે સેહાહે સીતા જે સુન્નત જમાતના મોઆતમર (૬) કીતાઓ છે તેમાંથી ઇમામે હુસેન અં ની શહાદત સાબીત કરે છું.*

સહીહુખ્ખારી લાગ ૨ જે સફે રજૂ ખીસરમાં છપા-
એલીમાં છેખ્યું છે કે—મોહમ્મદ બિન હુસયન બિન ઇબ્રાહીમે બ-
યાન કીધું. તેણે કહ્યું મને બયાન કીધું હુસયન બિન મોહમ્મદે, તેણે
કહ્યું અમને બયાન કીધું હુસયન બિન મોહમ્મદે, તેણે કહ્યું અમને
બયાન કીધું જરીરે મોહમ્મદથી, તેણે અનસ બિન માલિક રઝીઁથી—કે
ઓબયદુલ્લાહ બિન જિયાદની પાસે હજરતે ઇમામે હુસયન અં નું
સર મુંબારક લાવવામાં આવ્યું. પછી તે એક થાળીમાં મુકવામાં આ-
વ્યું, પછી તે (ઓબયદુલ્લાહ બિન જિયાદ) તે (સરને) લાકડી વડે
મારવા લાગ્યો, અને તેની ખુબસુતી વિશે કાંઈ કહેવા લાગ્યો, તો
અનસે કહ્યું આ (હુસયન બિન અલી અં) હજરતે રસુલુલ્લાહ સંને
ધણા મળતા આવતા હતા અને તે સર વચમાંથી રંગીન હતું,

વાંચકો ! જે હજરતે ઇમામે હુસયન અં શહીદ થયા નહોત
તો તે સર ઓબયદુલ્લાહ ઇબ્ને જિયાદની સામે થાળીમાં મુકેલું ક્યાંથી
આવ્યું ? અને ક્યા સરને તે લાકડી મારતો હતો ? અને અનસબિન
માલિકે કહ્યું કે હે ! ઓબયદુલ્લાહ ઇબ્નેજિયાદ આતો હજરતે રસુલ-
ુલ્લાહને ધણાં મળતાં આવતાં હતાં, અનસ બિન માલિક કરતાં ખીજું
કોણ હજરતે ઇમામે હુસયન અં ને વધારે ઓળખતું હતું ? શું
સહી ખુખારીની આ હદીસ માનવા જોગ નથી ? ઇમામે હુસયન અં
ની શહાદત જે અસત્ર હતી તો શું ઇમામ ખુખારીએ કાંઈ તપાસ

અસત્ર રીસાલામાં અરબી હદીસો લખીને તરજુમો લખ્યો છે.
અમે ફક્ત તરજુમાનો તરજુમો લખીશું.

કર્યા વિનાજ પોતાની કિતાબમાં તે હદીસ લખી કીધી ? કહી નહીં
 ઇમામખુખારી જોઈ જાવ તો આલીમ હતા કે અદલે સુન્નત જમ
 તના મોહટા મોહટા અલીમોએ તેમની વિશે લખ્યું છે કે તેઓ એટલી
 ચોકસાઈથી રીવાયતો લખતા હતા કે દરેક રીવાયત લખવાની પહેલે
 તેઓ ખેરકઅત નમાઝ શાયદ પડતી હતા. અને જ્યાં સુધી કોઈ
 રીવાયત લેવા જોગ હોતી નહીં ત્યાં સુધી તેને પોતાની કિતાબમાં
 ઉતારતા નહીં. અને જે વિશે મુહલા મોહમ્મદ તાહિર ગુજરાતીએ
 મજબૂત ખેદારમાં લખ્યું છે કે તેને નેવું હજાર આલિમોએ સાંભળી
 અને કોઈએ તેમાંથી ભુલ કાઢી નહીં.

સહીહ ખુખારી સફા પૃષ્ઠ ૫૩૦ મુજતબાહ પ્રેસમાં છપાએ-
 લી બાબે મનાકિએ હસનો હુસયનમાં લખ્યું છે કે—અમને
 મોહમ્મદ બિન અશારે હદીસ બયાન કીધી, તે કહે છે અમને
 બયાનકીધી, ગન્દરે. (તે કહે છે) અમને બયાન કીધી
 શઅબ્બાએ, તેણે મોહમ્મદ બિન યઅકુબથી કે મેં સાંભળી
 ઇબ્નેઅલી નેઅરથી, અને તે કહે છે મેં સાંભળી અબ્દુલ્લાહ
 ઇબ્ને ઉમરથી—“એ વખતે કે જ્યારે તેમને એક માણસે મોહરિમ
 (એવો માણસ કે જેણે હજનો એહરામ બાંધ્યો હોય) વિશે સવાલ
 કીધો. શઅબ્બા કહે છે હું ગુમાન કરું છું કે તે માખીને મારે છે, તો
 ઇબ્ને ઉમરે કહ્યું એરાક (કુદ્દા—બસરા વીગેરે) વાળા માખી મારવાનો
 સવાલ પુછેછે એ છતાં કે તે લોકોએ નખીના નવાસાને કતલ કરી
 નાંખ્યો, એ છતાં કે હજરતે નખી સં કહ્યું છે કે એ બન્ને (હસન
 અને હુસયન અં) દુન્યાનાં મહારાં બે પુત્ર છે.

સહીદ યુખારી ભાગ એ થો મીસરમાં છપાએલીના
મકા ૪૨—માં લખ્યું છે કે— હદીસ ખ્યાન કીધી મેહદીએ. (તેણે
કહ્યું) ખ્યાન કીધી છપને આખીયઅક્રમે છપ્ત અગી નેઅમથી તેણે
કહ્યું હું છપને ઉમરની રૂબરૂ હાજર હતો કે એક માણસે તેમને મ-
અછનાં લોહી વિશે ગસગસો પુછ્યો (એટલે મઅછરને મારવાનો કક્કારો
શો છો) ના (અપ્પને ઉમરે) કહ્યું તું કયા લોકોમાંથી છે? તેણે કહ્યું
એરાક વાળગોમાંથી (છપને ઉમરે) કહ્યું આ માણસને જીવો કે તે
મને મઅછરના લોહીનો ગસગસો પુછે છે અને હાલ એ છે કે આ
એક લોકોને નખી સળા કરઅંદને પ્રેતસ કરી નાખ્યો. અને હાલ
એ છે કે મેં ૬૦ નખીસળી જીવવ્યું છે કે તેઓ કહેતા હતા
કે આ ખન્ને (હસન અને હુસયન અવ) દુન્યાના મહારા જે પુલ છે.

તાખિયએ સહીદ યુખારી સફહા ૫૩૦ ભાગ ૧૪
હીદલીમાં મુજતખાધ પ્રેસમાં છપાએલીમાં લખ્યું છે કે હઅરને
ઇમામે હુસયન અવની વિલાદત (જન્મ) શયખત સન ૪ હીજ-
રીમાં થઇ જેમકે કેટલાંકોએ કહ્યું છે અને કેટલાંકોએ કહ્યું છે
કે હી૦ સન ૩ માં, અને આખને આશુનના દીવસે હી૦ સન ૬૧માં
કતલ કરવામાં આવ્યા કરગલામાં જે એરાકની જમીન છે, એવીજ
રીતે ફહુલખારી અને કિતાબે મરતીઆમ (ખનાવેલી છપને અખદુલ
ખ)માં લખ્યું છે.

તિરતિ ઝી શનીફ નેવાંક શોર પ્રેસમાં છપાએલી છદદ
ખીજ સફહા ૫૮૬—માં લખ્યું છે કે હદીસ કીધી અખને અકામિત
મકરમ ગસા. અધગાએ તેણે કહ્યું હદીસ ખ્યાન કીધી અખને
વકઅનિત જરીર ખિન હાજિમે, તેણે કહ્યું હદીસ કીધી મને મહાર

આપે મોહમ્મદખિન યઅકુખથી તેણે અબ્દુર રહમાનખિન અખી નેઅમથી કે એનાક વાશીયોમાંના એક નજી દખને ઉમરને મસ્જીદના લોહી વિશે કે જે લુગડાને ચોટે સવાલ કીધી, તો દખને ઉમર કહયું કે આની તરફ ખ્યાલ કરો કે મસ્જીદના લોહીનો સવાલ કરો છે અને જો કે તેઓએ હજરતે રસુલે ખુદાસના શરૂઆતે કતલ કરી નાંખેલ છે, અને મેં હજરતે રસુલ સવ્થી સાંભળ્યું છે કે ફરમાવતા હતા કે હસન અને હુસયન દુન્યામાં મહારા કુલ છે આ હદીસ સહીહ છે. જઅબાએ તેને મોહમ્મદખિન યઅકુખથી વિવાયત કીધી. અને અબુહુરાએ હજરતે નખી સવ્થી આના જેવી રીવાયત કીધી અને દખનેઅખી નેઅમ તે અબ્દુર રહમાનખિનઅમ્મી નેઅમ ખબલી છે.

તિરમિઝી શરીફ સફહા ૫૮૬—માં લખ્યું છે કે અમેને અબુસઇદ અસજે હદીસ કીધી તેણે કહયું હસન કીધી અમને અબુખાલિદ અહમરે તેણે કહ્યું હદીસ કીધી અમને અરરીને તેણે કહયું હદીસ કીધી અમને સલેમાએ કહયું તેણે હું ઉમરે મલમાને ત્યાં ગઇ, જો હાલતમાં કે તે રાતી હતી તેથી મેં કહ્યું કે તને કઇ ચીજે રહાવી? તેણે કહયું મેં રસુલસને સ્વપ્નામાં જોયાં એવું હાલતમાં કે તેમના માથાં અને દાઢી મુજારક ઉપર ગાટી છે. તો મેં કહયું આરસુલલ્લાહ સં આપને શું થયું છે? તો આપે ફરમાવું હું હમણાં હુસયનની કતલની જગ્યા ઉપર હાજર થયો હતો.

તિરમિઝી શરીફ સફહા ૫૮૭—માં લખ્યું છે કે અમેને હદીસ કીધી ખલાદખિન અસલમ ખગત્રાદીએ તેણે કહયું હદીસ કીધી અમને નફર ખિન શમીએ તેણે કહયું હદીસ કીધી અમને હશ્શા-

મ હીસાને હક્ક સા બિન્તે શીરી નથી તેણે કહ્યું હદીસ કીધી મને
અનસબિન માલિકે, તેણે કહ્યું હું ઇબ્ને જિયાદની પાસે હતો, અને
તની પાસે હજરતે ઇમામે હુસયન અબ્નુ સર મુખારક લાવવામાં
આવ્યું તો તે એક હડાથી હજરતે ઇમામે હુસયન અબ્ના નાકમાં
ઇશારો કરવા લાગ્યો, અને તે કહેતો હતો કે મેં આના જોવો કોઇ
ખુશસુરત જોયો નથી કે તેનું વર્ણન થઇ શકતું નથી? તેણે કહ્યું
મેં કહ્યું દરેક રાતે તે હજરતે રસુલે ખુદાસન્ને વણાંજ મળતાં
આવતા હતાં આ હદીસ હસન સહીહ ગરીબ છે. (તરખુમો ખાઅઝ
અહલે સુન્નતનો).

તિરમિઝી શરીફ સફહા ૫૮૭—માં લખ્યું છે કે હદીસ
કીધી અમને વાસિલબિન અબ્દુલ અઅલાએ તેણે કહ્યું હદીસ કીધી
અબુમઆવિયાએ અઅમરથી તેણે અમ્માબિન આમેરથી તેણે કહ્યું
જ્યારે જોખયદુલ્લાહ બિન જિયાદ અને તેના દોરંતોના સર લાવવામાં
આવ્યા તો મસજીદના મૈદાનમાં એક ખીજા ઉપર મુકવામાં આવ્યાં
અને મેં જો હાલતમાં કે લોડા કહેતા હતા કે એ આવ્યો જોયું કે
એક સાંપ તેઓના માથામાં દાખલ થયો એટલે સુધી કે જોખયદુ-
લ્લાહ બિન જિયાદના નાકમાં દાખલ થયો અને ઘોડીવાર ઠેહરીને
પાછો નીકળ્યો અને ચાલ્યો ગયો એટલે સુધી કે (તે અમારી નજ-
રેથી) ગાયબ થઇ ગયો, પછી વળી તેઓ કહેવા લાગ્યાં કે એ
આવ્યો એ આવ્યો પછી એ સાંપે ખીજા વખત પણ એમજ કંયું
અથવા ત્રણ વાર. આ હદીસે હસન સહીહ છે.

વાંચકો! જો જોખયદુલ્લાહ ઇબ્ને જિયાદે હજરતે ઇમામે હુસયન
અબ્ના સર મુખારકની બેઅદબી કીધી નથી તો આ જાહેરી

અઝામ (શિક્ષા) કે જે તેના ઉપર પુદ્ગલ પ્રેરથી નાઝીલ થયો કે એક સાંપ ત્રણવાર તેના નાક અને માથામાં દબાવેલ થયો તે તેના કયા ગુનાહનો બદલો હતો? શું આ હજી ત દુષ્ટાને હુલસ અવના શહીદ કરનારાની શીક્ષા નથી? અને ખાસ કરીને ક્રિતામ કાળ ત્રા ધમામે હુમેન અવના ગના ળના પ્રકરણમાં આ માયતત્ત્વની શી જરૂરત હતી? સર્વે જણ અક્ષતતાળા સમજી શકે છે કે લખનારાનો એ હેતુ હોવા જોઈએ કે જ્યારે એ બચદ્વત્તા વીગેશગોમે દખરને ધમામે હુસયન અવના સર મુચારકની સાથે જે એ અદ્વત્તી કીધી તે લખી ચુક્યા છે ત્યારે તે એ અદ્વત્તીનો તેને શો બદલો મળ્યો તે પણ લખવો જોઈએ.

મિશકત શરીર સદહા ૭૭૯ મતબઅ નેવલકીશેર
ત્રેસમાં છપાએલામાં—લખે છે કે હાલિસની દીકરી હમ્મુત કઝલ આબ્યાસ ઝીંબની સ્ત્રી થી મરવી છે કે તે એક દીવસ હજરને રસુલે ખુદાસની ખિદમતમાં મગ અને કદયું કે ચારમુલદત્તાહ સંઠ આજ રાત્રે મેં એક ખાખ રાંધ્યું જોયું છે, આખે દરમાવ્યું તે શું છે? તેણીએ કદયું મેં રાંધ્યું જોયું કે જાણે આપના શરીર મુચારકનો ભાગ જીવો કરવામાં આવ્યો છે અને મહારા ખેળામાં મુકામાં આવ્યો છે, આખે દરમાવ્યું તમેજો સાર રાંધ્યું જોયું છે કે ધનશા અદલાહ શીતેમા અને એક દીકરો પૈદા થશે તે તમારા ખેળામાં રહેશે. હમ્મુત કઝલ કહે છે કે ફાનેમા અને ત્યાં હુસયન પૈદા થયાં અને મહારા ખેળામાં રહ્યાં પછી મેં તેમને કસમનું દુધ પીવરાવ્યું, એક દીવસ હુ રસુલદત્તાહ સંઠની પાસે ગઈ અને હુસયનને તેમની ઝોદીમાં આવ્યાં પછી શું જોયું કે હજરતની આંખોમાંથી

આંસુ જોરી છે, મેં કહ્યું વારસુલદલાહ મહારાં મા બાપ આપ પર શીદા થા. આપને શું થયું? ફરમાવ્યું મહારી પાસે જીવનદલ આવ્યાં અને મને ખબર આપી કે મહારા ઉમ્મત મહારા આ પુત્રને કતલ કરશે, મેં કહ્યું આને કતલ કરશે? આપે ફરમાવ્યું હા અને મને શતી માટી આ ની

મિરજા હૈરત કહે છે કે હજરતે ઇમામે હુસયન આની શહાદત વિશે હજરતે રસુલે ખુદાસં કોમ ભવિષ્યવાણી ફરમાવી નથી તો તેઓ આંખો ખેલીને જીવે કે આ શું છે?

આ હદીસ મીશકાત શરીફમાં ચોખે ચોખા શબ્દોમાં મવજુદ છે, મીરજા હૈરત અવી અની વાનો છુપાવે છે પણ હજી બીજી ઘણી રીવાયતો આ બાબતની સામેતીની કે રસુલે ખુદાએ પોતાના નવાસા હુસૈનઅલીની શહાદત વીશે ભવિષ્યવાણી ફરમાવી છે તે પૈશ કરીશ જેમકે—

મસનદે ઇમામ અહમદ બિન હમ્મલ—મીસરમાં છપાએલી પેલા ભાગના ૮૫ માં સફામાં છે કે અમને હદીસ બયાન કીધી અબુદુલ્લાહે અને તેઓએ કહ્યું મને હદીસ બયાન કીધી મહારા બાપે (ઇમામ અહમદબિન મોહમ્મદબિન હમ્મલે) તેઓએ કહ્યું કે અમને હદીસ બયાન કીધી મોહમ્મદબિન અબીદે તેઓએ કહ્યું અમને હદીસ બયાન કીધી શ-જીલ બિન મુદરિકે તેઓએ રિવાયત કીધી પોતાના બાપ અબુઅબુદુલ્લાહથી તેઓએ રિવાયત કીધી પોતાના બાપ નજીથી તેઓએ હજરતે અલી અબના સાથે મુસાફરી કીધી અને તેઓ પોતાની તહારતનો સામાન પોતાની સાથે રાખતા હતા અને તેઓ સિદ્દીનની તરફ જતાં હતાં અને જ્યારે નયનવા (કરબલા)ના

મુકબલામાં પહાંચ્યા તો તેઓએ (હ૦ અલી અ૦)
 મોહટાં સાદે ફરમાવ્યું કે અગ્ને અગ્નિઅગ્નિદ્વાદ સગર કરો અગ્નિ
 અગ્નિદ્વાદ સગર કરો પુરતતા કીતારા ઉપર, મેં કહ્યું આ શું ફરમાવ્યું?
 આપે કહ્યું એક દીવસ હું નખી સંની ખીદમતમાં હાજર થયો અને
 તેઓની આંખોમાંથી આંસુ વહેતાં હતાં મેં કહ્યું યા રસુલેખુદા સ૦
 શું તમને કોઈએ ગુરસે કર્યો આપ શામાટે રવો છો? ફરમાવ્યું હમણાં
 હાલ જીવરહલ મ્હારી પાસેથી ઉડીને ગયા છે, મને તેઓએ બચાવ
 કીધું કે હુસયનને પુરાતતા કીતારા ઉપર કતલ કરવામાં આવશે, હજ
 રતે અલી કહે છે કે પછી હજરતે રસુલે ખુદાસ૦ ફરમાવ્યું હું તમને
 તેની માટી સુધાહું? મેં કહ્યું હા, આપે પોતાનો હાથ લાંબો કીધો
 અને એક મુઠી માટી લીધી અને મને આપી પછી હું રડયા વિના
 રહી શક્યો નહીં.

મસનદે અહમદ ખીન હમ્મલ સફા ૨૮૩ મીસનતી
 છાંપતી પેશા ભાગમાં લખ્યું છે કે— અમને હદીસ બયાન કીધી
 મ્હારા બાપે (મમા અહમદ ખિન મોહમ્મદ ખિન હમ્મલે) તેઓએ
 કહ્યું અમને હદીસ બયાન કીધી અરફને, તેઓએ કહ્યું અમને હદીસ
 બયાન કીધી હમાદ ખિન સક્કમાએ, તેઓએ કહ્યું કે અમને હદીસ
 બયાન કીધી અમ્મારે, તેઓએ કહ્યું કે તીવાયત કરી અમને અગ્નિ-
 દ્વાદ ખિન ચુન્ન્યાસથી કે તેઓએ કહ્યું કે મેં હજરતે નખી સ૦ને
 બપોરના વખતે રવનામાં જોયા કે આપ વિખરાએલા વાળ અને
 માટીવાળા મ્હોરા સાથે એક લોહી ભરેલો શીસો હાથમાં પકડી ઉભા
 છે. મેં કહ્યું મ્હારા માબાપ આપ ઉપર ફિદા થાય યા રસુલેહવાદ
 સ૦ આ શું બીજું છે? ફરમાવ્યું આ હુસયન અને તેના સ્પૃધી

યોનું લોહી છે, ખરાખર મેં ઉપાડી લીધું. અમાર કહે છે કે અમે તે દીવસને યાદ રાખ્યો, તો તે પછી લોકોને ખબર પડી, કે તેજ દીવસે હજરતે હુસયન અં કતલ થયા.

વાંચકો ! શું આ તમામ રીવાયતો અને હદીસોને જોધને કોઈ પણ અક્ષરમંદ માણસ એમ કહી શકે કે ઇમામે હુસયન અં શહીદ નથી થયા ? ઇમામ અહમદ હમગલ જેઓને તમામ સુન્નત જમાત બહુજ નહીંલુત કદર ખુઝુર્ગ મરતખાવાળા જાણે છે સર્વે જણ તેઓથી વાકેફ છે, અને હદમે હદીસમાં તો બહુજ વધેલા હતા, તો શું તેઓનું હદમ મીરઝાહૈરત કરતાં કાંઈ ઓછું હતું ? અને આ રીવાયતો શું તપાસ્યા વીના તેઓએ લખી હશે ? શું તેઓ દાહલી વાળા ગીર હસત અને લખનઉવાળા મીયાં સુરર હતા ? કે પોતાની એવી જલિલુલ મરતખા કીતાબમાં ચકલા ચકલીની ખતાવટી વાર્તા લખને? તૌખા તૌખા મીરઝા હૈરતસાહેબ તો સહીદખુખારી જેવી કીતાબને કહે છે કે તે બાળી નાખવાને કાળીલ છે, તો ખીજીકીતાબોનું તો પુછવુંજ શું ? જ્યારે આવી કીતાબોને પણ મીરઝાસાહેબ માને નહીં તો તેઓ માટે શી કઈ અને કયાંથી કીતાબ લાવવી ?

ઇમામે હુસેન અં ની શહાદતની બાબત શીઆહની તો તમામ કીતાબોમાં છે, તેમજ સુન્નત જમાતની કીતાબોમાં પણ છે જેમકે ઉપર બયાન થયું કે ઇમામ ખુખારીસાહેબે રુહીહ ખુખારીમાં, અને મોહદ્દીસે તીરમઝીએ જામેએ તીરમઝીમાં, અને મીશાહતે શરીફવાળાએ મીશકાતમાં, અને ઇમામ અહમદ હમગલે પોતાની મસનદમાં કેટલીક રીતથી ઇમામે હુસયન અં ની શહાદત બાબત લખી છે.

આ તમામ ખુઝુરગો મીરઝા હૈરતની પછા વરસ - પહેલે - થઇ

મયા છે, એ શહાદતના બનાવની નજીકના ઝમાનામાં મીરજા હૈરત કરતાં એ સાહેબો ધણા નજીક હતા, તો જે બનાવ અન્યો હોય તે બાબતના નજીકના ઝમાનાવાળા વધારે જાણે કે હંટે વાળા? એટલું જ નહીં પણ એ લોકો કાંઈ જેવા તેવા નહતા સુન્નતજવાત વાળા એ બુદ્ધિગેને આલીમ એહતીયાતવાળા પરહેઝગાર અને બુદ્ધિમંત સમજે છે તેઓ જેવા તો નહીં પણ તેઓના મુકાબેલામાં મીરજા હૈરત સાહેબ કાંઈ હીસાબમાં પણ નથી, તો એવા બુદ્ધિગેએ શું બુલ કરી? અને ઇમામે હુસેન શહીદ થયા નહીં છતાં ખોટી વાતો ઘડીને લખી કે ઇમામે હુસેનશાહ શહીદ થયા છે.

નાજી કહે છે એ તમામ આલીમો અને જોઓનાં નામ લખ્યા નથી તે સેંકડો આલીમો તેમજ શીયાહ મજદબના પણ હજારો આલીમો મળી ઇસલામના તમામ ફોરકાના તમામ આલીમો. ખોટા અને મીરજાસાહેબ સાચા એ કાંઈ પણ કબુલ કરી શકે ખરું? એ તમામ આલીમોની ભુલ કાંઈને પણ સુઝી નહીં પોણાનેસો વરસ પછી મીરજા હૈરતસાહેબે ખુદ જાણે ક્યાંથી એ ભુલ શોધી કાઢી!

બધારે એવી મોઝતબર મશહુર અને સુર્ય કરતાં વધારે રોશન બાબત ખોટી હોય તો પછી એ કીતાબોમાંની એકે વાત માનવા જોગ રહેજ નહીં, પણ અજબ નથી કે મીરજા હૈરત સાહેબનો એવો હેતુ હોય કે આ બદનામી એ તમામ કીતાબોને બરોંસા વિનાની ઠે-રાવી પોતાની નવી નેકતામી ફેલાવે, અને જહીલો પાસે એક મોહટા હુશીયાર આલીમ ગણાય કે આગલા તમામ આલીમોની ભુલ પકડી, પણ કાંઈ પણ મુસલમાન આ વાત કબુલ નહીં કરે કે તેઓનો મતલબ પાર પડે, અને એવી ખોટી ઉમ્મેદ પુરી થાય, બલકે ઇસ્લા-

અહલાદ નામુરાહ રહેવાના, અને નેકનામીને બદલે એવી બદનામી થઈ અને ઘરે અને સોદા જે કાંઈ કહે છે અને કેહશે તે હું મારી કલમથી લખવાને પસંદ કરતો નથી કેમકે મારો હેતુ હીદાયતનો છે કેમનું દાલ દુખાવાનો નથી.

અર્થાત—ઉપર લખવામાં આવી તે “કુતુબે અહાદીસે સેહાદ” અને ‘મસાની’ની હદીસોથી ઇમામે મઝહુમની શહાદત સંપૂર્ણ રીતે સાબીત છે, તોપણ ખીજ કીતાબોમાંથી સાંબળો.

સવાએકે મોહરકા ઇબને હન્જરમકી—તાલીફ કરેલી ફકીહ મોહરિસ શહાબુદ્દીન અહમદ બિન હન્જરલ હૈસમી, મીસરના છાપની સન હી. ૧૩૧૨ સફા ૧૧૫ થી સફા ૧૧૯ સુધીમાં હજરતે ઇમામે હુસયન અ. ની શહાદતનો ખુલાસાવાર અહવાલ લખ્યો છે, આ કીતાબમાં, શહાદત સંબંધીની કેટલીક બમિય્ય વાણીયો અને ખાસ શહાદતનું બયાન છે.

અહલામએ ઇબને હન્જરમકી એટલા વિશ્વાસ પાત્ર ગણવેરસ્ત આલીમ છે કે અહલે સુન્નત જમાઅતના આલિમ પ્રત્યેન સમયથી અઘાપી લગી તેમની કીતાબ સવાએકે મોહરકા ઉપર પુર્ણ વિશ્વાસ રાખે છે. આ એજ કીતાબ છે કે તેના સઘળા લેખો ‘સવાએકે કાપુ-લીમાં લેવામાં આવ્યા છે અને તેમાંથી શાહ અબદુલ અઝઝ સાહેબ દેહલવીએ પોતાની કીતાબ તોહફાએ હસ્નાઅશરીમાં ઘણો ભાગ લીધો છે. જે માણસ માત્ર થેડી પણ ખુદી રાખતો હોય અને તેની આંખો આંધળી ન હોય તે મહારા આ વર્ણનને લગારે લગારે સાચું માનશે. અર્થાત તે કીતાબના ૧૧૫ મા પૃષ્ઠમાં લખ્યું છે—(હદીસ ૨૯ મી) (૧) અબુદાઉદ અને હાકિમે ઉમ્મુલ-ફૂલ હારિસની દીકરી-

થી રીવાયત કીધી છે કે નખા સં કહ્યુ કે મારી પાસે જીવરણ
લાવ્યા, અને મને ખબર આપી કે મહારા આ દીકરાને મહારી ઉમ્મત
કતલ કરશે (એટલે હુસયન અં ને શહાદ કરશે) અને સતી
માટી લાવ્યા.

(૨) બગવીએ પોતાના મોઅજ્જમમાં અનસથી રીવાયત કીધી
કે હઝરતે રસુલ સં ફરમાવ્યું, વરસાદના ફિરિસ્તાએ એ વિશે
ખુદાની પાસે રજા માંગી કે તે મહારી મુલાકાતે આવે. ખુદાએ તેને
રજા આપી અને તે દીવસ ઉમ્મે સલમાનો (વારો) હતો, પછી હ-
ઝરતે રસુલે ખુદા સં ફરમાવ્યું એ ઉમ્મે સલમા તમે દરવાજાની
મોમાળ રાખજો કોઇ મહારી પાસે આવી શકે નહીં, ઉમ્મે સલમા
દરવાજા ઉપર હતા ત્યાં ઇમમે હુસયન અં આવી પહોંચ્યા અને
ધરમાં દાખલ થયા અને હઝરતે રસુલે ખુદા સં ના ખોળામાં આવી
બેઠા, રસુલે ખુદા સં તેમને પ્યાર કરવા લાગ્યા.

તો ફિરિસ્તાએ કહ્યું કે અએ રસુલ સં શું તમે આને દોસ્ત
રાખો છો? ફરમાવ્યું હા. તેણે કહ્યુ તમારી ઉમ્મત તેને યોડાજ વખ
માં કતલ કરશે અને જો આપ ચાહો તો તે જગ્યાએ કતલ થશે
તે જગ્યા બતાવું, પછી તે જગ્યા બતાવી પછી નરમ માટી. અથવા
સતી માટી લાવ્યો પછી તે ઉમ્મે સલમાએ લઇ લીધી અને તેને
પોતાના કપડામાં રાખી.

સાબીત કહે છે કે અમે તે ભુમીને કરબલા કહેતા હતા અને
આ રીવાયત બયાન કીધી છે અબુહુદાતાએ ઇબ્ને સહીમા અને
અહમદ બીન હમ્બલે પણ અબુહુદાતમના જેવી રીવાયત કીધી
છે. અને અબુદુકલા બીન હમાદ અને ઇબ્ને અહમદ ઇબ્ને

હુમલે પણ એ તીજ રીતે રીવાયત કીધી છે. પણ એ રીવાયતમાં એ છે કે તે ફીરીશ્નો જીજ્ઞાસુ હતો (પરંતુ મુળ બિવિખ વાણીમાં કોઈ પણ પ્રકારનો મતભેદ નથી) અને બીજાએ એટલું વધારે લખ્યું છે કે તે હુઝરત સં મે તે (માટી)ને સુધી અને ફરમાવ્યું કે આ ફરજોગદાની સુગંધ છે.

ઉપરાંત ઘણી અસંખ્ય રીવાયતો એવી છે કે જે સાબીત કરી આપે છે કે શહાદત સંબંધી હુઝરતે રસુલ સં બિવિખ વાણીઓ બાખી ગયા છે, પણ જ્યારે મોરઝા હૈરાતની દ્રષ્ટી એવા પુસ્તકો સુધી પહોંચી નથી અને તેમને તે પુસ્તકોની તદ્દન ખબર નથી ત્યારે (કર્ઝન ગેઝેટ ૨૩ જુલાઈ ૧૯૦૫ માં તેઓ કહે છે કે સુન્નત જમાતની હદીસોની કીતાબો આ શહાદત વિશે એક અમુક હદ સુધી ચુપ છે. વાંચકો જે તેમને આ કિતાબની ખબર હોત અથવા તેઓએ સહી બુખારી, તીરમીઝી, મીશકાત, અબુદાઉદ, મસનદ અહમદ બીન હુમલે, સવાએકે મોહરકા, વિગેરે વિગેરે પુસ્તકો વાંચ્યાં હોત કિંવા જોયાં હોત તો આમ કહેવાની હીમત ધરત નહોત.

એવી રીતે પુકારી પુકારીને કહે છે કે દરેક બહેરો માણસ પણ તેને સ્પષ્ટ રીતે સાંભળી શકે છે—ખરે જન્મનો બહેરો નહિ પરંતુ અંતઃકરણના કાનોનો બહેરો તેને કદાચ ન સાંભળે તો તેનો કાંઈ ઉપાય નથી.

વળી તેઓ એજ પત્રમાં લખે છે કે હા કોઈ કોઈ જગ્યાએ છશારાપૂર્વક કામ લેવામાં આવ્યું છે અને અહીં સુન્નત જમાતની જે જે કિતાબોમાં હુઝરતે રસુલે ખુદા સંની શહાદત સંબંધીની બિવિખ

વાણીઓ લખવામાં આવી છે તે સર્વે હદસે કાંતો ખનાવટી છે, કાંતો ગ્રંથ (સુરત) છે, વાંચકો ઉપગ્ની હદીસમાં અદલામા ઇબ્ને હુજરે લખ્યું છે કે અય્યુહુદીનીંમિ આ રીવાયતને પેતની સહીદ રીવાયતમાં લખેલ છે અને જામેએ તીરમીઝીની બે રીવાયતો પણ એવી છે કે જેને કિતબ લખનારાએ સહી ફરમાવેલ છે, પરંતુ મીરઝા હૈસ્ત તેનો ઇન્કાર કરે છે જેનું આસ કારણ એ છે કે તેઓના જોવામાં એ હદીસો આવીજ નથી, અથવા તો જે જોવામાં આવી છે તો જાણી જોઇને સત્ય બાબતને છુપાવવાના હેતુથી તે ખરી કિંવા સહી હોવાનો ઇન્કાર કરે છે.

અર્થાત અદલામાં ઇબ્ને હુજરે સવાએકે મોહરકામાં સાત રીવાયતો હઝરતે રસુલ-સન્ની બવિષ્ય વાણીની લખી છે જેમાં તે હઝરતે ઇમામે હુસૈન અન્ની શહાદતની ખબર આપી છે.

પછી એજ ૧૧૫ માં પાનામાં ફરમાવે છે કે—તિરમીઝીએ રિવાયત કાઢી છે કે ઉમ્મે સલેમાએ હઝરતે રસુલે ખુદાસન્ને રવખનામાં જોયાં કે આપ રહે છે અને આપના માથા ઉપર અને ફાટી મુખારક ઉપર માટી પડેલી છે, તો મેં કારણ પુછ્યું ફરમાવ્યું હમણાં હઝરતે હુસૈન કનલ થયા, અને એવુંજ રાત્રે ઇબ્ને અબ્બાસે બપોરના વખતે જોયું કે આપ માટી જાળાં છે, આપના હાથમાં એક શીશો છે જેમાં લોહી છે કે તેને આપે ઉપાડેલ છે, તો તેનું કારણ ઇબ્ને અબ્બાસે પુછ્યું ફરમાવ્યું હુસૈન અને તેના સાથીયેનું લોહી છે, આજ આખો દિવસ હું તેજ કામમાં રહ્યો (એટલે એ લોહી એકઠું કરતો રહ્યો) પછી લોકોએ વિચાર કર્યો તો જણાયું કે તેજ દિવસે હઝરતે ઇમામે હુસૈન અન્ની શહીદ થયા હતા, ફરમાવામાં જે મુલકે એસકની જમીન કુશની પાસે છે (અને જે કુશ માત્ર બે

મનઝિલ છે છે) સાં જેવી રીતે તે હજરતે ફરમાવ્યું હતું તેવી રીતે ધમામે હુસયન અંને શહીદ કરવામાં આવ્યા, અને તે (ફરખશા) મકામે તુફના નામે પણ ઓળખાય છે, તેઓ (હૃદય હુસયન અંને) સિનાનબિન અનસ નજદીએ કતલ કાધાં, અને કેટલાંકોએ તેના પિતા ખીજા કોઈને કહેલ છે (એટલે કેટલાંક લોકો શિમરને હજરતને કાતિલ ખતાવે છે) તે શુક્રવારનો દિવસ હતો, અને હિંસન ૬૨ મોહરરમ માસની ૧૦મી તારીખ હતી અને આપની વય ૫૬ વર્ષ અને કેટલાક મહીનાની હતી, જ્યારે આપને કતલ કરી ચુક્યા તો આપના સર મુન્નારકને યજીદ મલિકની પાસે મોકલવામાં આવ્યું. જ્યારે પહેલી મનઝિલ ઉપર પહોંચ્યા ત્યારે (યજીદી લશ્કરના લોકો) શરાબ પીવામાં મશગુલ થયાં તે દરમિયાનમાં તેમની સામે દીવાલ-માંથી એક લાથ નીકળ્યો જેમાં કલમ હતી અને સાં એક લોહીથી લીટી લખી અને તે આ મુજબ છે—“શું એ ઉમ્મત કે જેણે હુસયનને કતલ કાધો છે કે તેને એટલે તે ઉમ્મતને ક્યામતના દિવસે તેના દાદાની શપ્થાત મળશે?”

સાર પછી અહલામા ઠળને હુજરે એ ચિન્હો અને નીશાનીયો સંબંધી આઠ રિવાયતો લખી છે કે જે હજરતે ધમામે હુસૈન અંની શહાદતના કારણથી જાહેર થઇ હતી. જેમાંની એક રીવાયત નીચે પ્રમાણે છે.

ઉરમાન બિન અખી શય્યાએ જ્વાન કર્યું છે કે આકાશની સ્થિતિ સાત દિવસ સુધી એવી રહી કે દીવાલોની ઉપર તેના પ્રતિબિંબ (અકસ) કેસરના રંગ જેવો પડતો હતો; અને એમ થવાનું કારણ આકાશની નિયમ કરતાં વધારે સુરખી (રતાશ) અને તાસઓ

એક બીજાની સાથે અથડાયાં, જેના અર્થ એમ છે કે તે રાતોમાં ધણી શહાદત દુટતા દેખાતાં, જેથી જેનારાને એમ લાગતું હતું કે તારાઓ એક બીજાની સાથે અથડાઇ રહ્યાં છે જે કે મીરજા સાહેબે આલેખને પણ મશ્કરીમાં ઉડાવેલ છે, અને એમ કહે છે કે સિરક-શશહદાતૈન એક ગાલીશીઆની લખેલી છે તેથી તેના લખનારાએ આ એકવાલ ધડીને તેમાં લખી દીધો છે, પરંતુ અમને અચંબો એ થાય છે કે અદલામા ઇબને હજર મકાએ આ બાબત શમાટે પોતાની સહીહ કીતાબમાં દાખલ કીધી હશે? જેમના સુન્ની મઝહબના હોવામાં કોઈ પ્રકારની શંકા નથી અને જે કોઈ શંકા હોય તે તેમના લખેલાં આગલાં પાછલાં લેખો જુવો તપાસો.

આ એજ બંચાંતની નીચે ૧૧૭મા પાનામાં એ હદીસોનો હવાલો આપ્યો છે જે ઇમામ યુનારી અને નિરમિઝીએ પોતાની કીતાબમાં લખેલ છે કે ઇબને ઉમરને કોઈએ મચ્છરના લોહીસંબંધી સવાલ કીધો, તો તેઓએ કહ્યું કે આ આણુસને જુવો કે મચ્છરના લોહી વિશે પુછે છે અને હુસયન ઇબને અલી સિબ્તે રસુલને કતલ કરી નાખ્યા તે વિશે કાંઈ સવાલ કરતો નથી.

પછી ૧૧૮મા પાનામાં લખે છે કે “અગર તે લોકો (યઝીદી ફ્રાજ) એવી લુગ્યાઈ ન કરત કે આપની અને પાણીની આડે ન આવત તો કદી તેઓ ઇમામે હુસયન અંને ફતહ કરી શકત નહીં કેમકે આપ મહા મોહટા સરંદાર બહાદુર શુરવીર અને શુભઅ હતા કે તેઓ કદી પોતાનો જગ્યાથી હડે તેવાં નહતાં અને જ્યારે હઝરતે ઇમામે હુસયન અં અને તેઓના અરહામોતું પાણી બંધ કીધું ત્યારે યઝીદીયોએ કહ્યું કે હે હુસયન ! આ પાણીને જુવો કે કેવું આકાશ-

ના અંતર જેવું છે તેમાંથી તમે એક ટીપુ પણ પી શકશો નહીં.
 એટલે સુધી કે તરશોળ મરણ પામે, તો તે વખતે હઝરતે ઇમામે
 હુસયન અં ઠહુ' હો અદલાહ આ માણસને તરશોળ માર તો તે
 માણસ ઘણું પાણી પીતો તો પણ તૃપ્ત થતો નહીં એટલે સુધી કે
 તરશોળ મરણ પામે, અને હુસયન અં પીવા માટે પાણી ચાહ્યું
 પરંતુ એક માણસે તીરથી તેઓને પાણી પીતાં અટકવ્યાં તેણે
 એવું તીર ગાયું કે તે આપના તાળવામાં આવીને આવ્યું તો આપે
 કહ્યું કે હે અદલાહ આ માણસને તરશો માર, તરતજ તે રાડો
 પાડવા લાગ્યો તેના પેટમાં ગરમી પ્રગટી નીકળી અને પીઠ ઉપર
 સરદી અને તેની સામે બરફ મુકવામાં આવ્યો હતો અને પંખો
 નાખવામાં આવતો હતો (અથવા તેની પીઠ ઉપર કાકુર મુક-
 વામાં આવ્યું હતું) અને તે બલઅતશ (તરશ) કહી કહીને રાડો
 પાડતો હતો તેની પાસે સત્તુ પાણી અને દુધ એટલું લાવવામાં
 આવતું હતું કે તેને પાંચ માણસો પીએ તો બસ હતું પરંતુ તે
 એકલો સર્વે પી જતો હતો, અને વળી પાણી માટે રાડો પાડતો હતો
 તો વળી પાણી વીં પીવરાવવામાં આવતું હતું એટલે સુધી કે તેનું
 પેટ ફાટી ગયું, અને જ્યારે લડાઇ મારી પેડે સળગી ઉઠી ત્યારે
 યઝીદની ફોજના લોકો હઝરતે ઇમામે હુસયન અંના અસ્લામોને
 એક એક કરી કતલ કરવા લાગ્યાં એટલે સુધી કે પચાસથી વધારે
 માણસો કતલ કરી નાખ્યા, ત્યારે હઝરતે ઇમામે હુસયન અં મોહટા
 સાદે ફરમાવ્યું શું કાંઈ છે કે આ મુસ્લીમતાને હરમે રસ્તલ સંથી
 દુર કરે? તે વખતે યઝીદ ગિન હસે રેયાહી હઝરતના દુશમનના લશ-
 કરથી બહાર નીકળ્યો એવી રીતે કે તે પોતાના લોહ ઉપર અસ્માર

હતો અને તેણે કહ્યું કે અમે ફઝલે રસુલે ખુદાસાં હું પહેલો એ માણસ હતો કે જેણે આપ ઉપર ચદર્જી કીધી હતી હવે હું આપના ટોળામાં છું કદાચ મને આપના નાનાની શેફાઅત મળે, પછી તેણે હઝરતની રૂબરૂ દુશમનેને મુકાબલો કર્યો એટલે સુધી કે શહીદ થયો પછી જ્યારે હઝરતના અસ્હાબ શહીદ થઇ ચુક્યા અને હઝરત એકલા રહી ગયા તો દુશમને ઉપર હુમલો કર્યો અને તેમના ધણા બહાદુરોને કાલ કર્યા પછી ધણાં માણસોએ એકઠાં થઇ આપ ઉપર હુમલો કર્યો અને આપનો અને અહલે હરમની વચમાં આવી ગયાં તો આપે મોહુટાં સાદે કહ્યું કે તમારામાંના મુખ્યાઓને ઘેરતો અને બચ્ચાઓ પાસે જવાથી અટકાવો, અર્થાત તેઓએ અહલે હરમ તરફથી પોતાને હાથ પાછો ખેંચ્યો, પછી તે હઝરત પોતાની રૂબરૂના લોકો સાથે લડતાં રહ્યાં એટલે સુધી કે તેઓએ તે હઝરતને ઝખ્મોથી ચકચુર કરી દીધાં અને તે હઝરત ભોંય ઉપર પડી ગયાં પછી આપનું સર મુઝારક કાપી લીધું અને તે લીં સં ૬૧ મોહરમની ૧૦મી તારીખ હતી.

અને તે પછી અહલેબૈના કૈદ થવાનો અહવાલ એજ સવાએકે મોહરકાના ૧૧૫ મા પાનામાં લખ્યો છે.

અર્થાત—સવાએકે મોહરકાના ૧૧૫ થી ૧૧૬ મા પાના સુધી શહાદત અને શહાદત સંબંધીની બિવિબ વાણીયેનું વર્ણન છે. અને મને પક્કો ખાતરી છે કે અહલામા ઇબ્ને હુજર મીરઝા હૈરત કરતાં વધારે શાંધ ખોળ કરનારા અને વધારે આલિમ ફાજિલ હતા. એ આ શહાદતનો બનાવ બન્યો ન હોત તો તેમના જેવા ફાજિલ આલિમ માણસ કદી પોતાની કીતાબમાં તદ્દસીલથી એ અહવાલ લખત નહીં.

એજ કીતાબમાં તે પછી થોડાકજ પાના પછી એજ કારણના સખ-
બથી યજીદને ફાર્સીક અને કાફર કહેવામાં આવ્યો છે, તે વીશે લખે
છે કે યજીદ જ્ઞાન મોઆલીયા ઇમામે હુસેન અં ને શહીદ કરાવવાના
સખથી કાફર થઈ શકતો નથી, તો જો ઇમામે હુસયન અં
શહીદ થયા ન હોય તો યજીદ માટે આ ફતવો શોધવાનું શું કારણ?

કિતાબે તારીખુલ ખોલફા—જે ખોલફાએ ઇસ્લામની તારીખમાં
પ્રખ્યાત કિતાબ છે અને તે સનદવાળી હોવાનો કાંઈ પણ ખુસલમાન
ઇનકાર કરી શકતો નથી. અને જે અલ્લામા સિયુતીની લખેલી છે.
તેમાં ૧૪૦ મા પાનાથી ૧૪૧ પાનાની આખરી સુધી ઇમામે હુસ-
યન અં ની શહાદતનો અલવાલ લખ્યો છે.

તારીખુલ ખોલફા દીલ્લીમાં મુજતબાઇ પ્રેસમાં છપાએલી પૃષ્ઠ
૧૪૦ થી ૧૪૧—માં લખ્યું છે કે—જ્યારે મોઆલીયા મરણ પા-
મ્યો તો તે (યજીદ)ની ઐચત લેવા માટે એક માણસને મોકલ્યો, તો
હઝરતે હુસયન અં અને ઇબ્ને ઝેબૈરે ઐચત કરવાનો ઇન્કાર કર્યો.
અને કુશવાળા મઆવિયાના વખતથી હઝરતે ઇમામે હુસયન અં ને
લખતા હતા કે તમે આવો, પરંતુ હઝરતે ઇમામે હુસયન અં ઇ-
ન્કાર કરતા હતા. જ્યારે લોકોએ યજીદની બચાવ કરી લીધી તો
આપ એજ હાલતમાં ગમગીન બેઠા, કદી તો તેમની પાસે જવાનો
વિચાર કરતા હતા અને કદી ત્યાંજ રહેવાનો વિચાર કરતા હતા, પછી
ઇબ્ને ઝેબૈરે તે હઝરતને ચલાઇ કરવાની સલાહ આપી. અને અબ-
દુલાહ ઇબ્ને અબ્બાસ કહેતા રહ્યા કે તેમ ન કરો, અને ઇબ્ને
ઉમર કહેતા રહ્યા કે ચડાઇ ન કરો કેમકે અલ્લાહ તઆલાએ હઝરતે
રસુલેખુલાસં ને દુન્યા અથવા આખેરત એ બન્નેમાંથી એક પસંદ કરી
લેવાનો અધીકાર આપ્યો હતો તો આપે આખેરતને સ્વીકારી હતી. તો

તમે પણ તેમનાજ ધરજંદ છો અને તમે દુન્યાને પાંમશો નહીં. પછી વીદાય થયા. ઇબ્ને ઉમર કહેતા હતા કે હઝરતે હુસયન અં ચઢાઈ કરવા સંબંધે આપણા ઉપર જીત મેળવી ગયા, મહારી જીંદગીની કસમ તેઓએ પોતાના ભાઈ અને પિતાના અહવાલથી ઇબ્નરલ (એતવણી) માટે કાઢી છે. આ વિશે જળીર ખીન અબ્દુલ્લાહ અને અબુસઈદ અને અબુઝાફિફ લયસી વીઝેરે વિઝેરે જણાવ્યોએ હઝરતને ધણા સમજાવ્યા પણ આપે ડાઘનું કહેવું માન્યું નહીં અને એરાકની તરફ જવાનો નિશ્ચય કાઢી, તો ઇબ્ને અબ્બાસે તેમને કહ્યું કે મને એંસ લાગે છે કે આપ આપની ઐરતો અને બચ્ચાઓની સામે કતલ થશો જેમકે ઉસ્માન કતલ થયા, જ્યારે આપ ન માન્યા ત્યારે ઇબ્ને અબ્બાસ રડવા લાગ્યા અને બોલ્યા કે ઓઐરની આંખો ઠંડી થઈ. અને જ્યારે ઇબ્ને અબ્બાસે અબ્દુલ્લાહ ખિન ઓઐરને બોલ્યો તો બોલ્યા કે તમને જે વખત પસંદ હતો તે વખત આવી પહોંચ્યો હુસયન હવે જાય છે અને તમને હીમ્મતની સાથે મુકે છે. પછી દ્રાંત માટે આ શેઅર પડ્યા જેનો ભાવાર્થ એ છે . હે ! વિશાળ ખાણી અને ઘાંસથી ભરપુર જગ્યામાં રહેનાર ચંડોળ હવે તહારા માટે સૈદ્ધાન ખાલી છે, ઇડાં બચ્ચાં આપ અને સીસોડી વગાડ જેટલા દાણા વીણી શકાય એટલા વીણ. અને એરાકનાળાઓએ હઝરતે હુસયન અં ની પાસે એલચી મોકલ્યા અને કાગળો મોકલ્યાં અને તે હઝરતને પોતાની તરફ બોલાવી લીધા. પછી તે હઝરત ઝીલહજના દસ દિવસોમાં પોતાની અહલેઐતના બાલ બચ્ચાં મરહો અને ઐરતો સહીત એરાકની તરફ રવાના થયા. યઝીદે એરાકના હાકિમ ઓબયદુલ્લાહ ખિન ઝયાદને પત્ર લખ્યો કે હુસયન અં ની સાથે લગ્ન

કર, જે ઉપરથી તેણે ઉમર ખીન સચાદ ઇબ્ને અબી વકાસ (સફી
ખીએ રસુલનો દીકરો) ની સરદારી હેઠળ ચાર હજાર માણસોનું લશ્કર
મોકલ્યું, કુદ્દ વાશીયોએ તે હજરતની પોતાના નિયમ પ્રમાણે ગાદ
કીધી નહીં, અને જેવી રીતે તેઓ તે હજરતના પીતાશ્રીની સાથે
વરલા હતા તેવી રીતે હજરતે ઇમામે હુસયન અ. ની સાથે વરલા
જ્યારે તેઓના હથીયારોએ તે હજરતને ઘેરી કીધા ત્યારે તે હજરતે
તેમની પાસે ત્રણ આગતોની માંગણી કીધી. ૧—હીદાયત, ૨—
યઝીદની પાસે જવું, ૩—ઘેર પાછા જવું. પરંતુ યઝીદે ફ્રેન્ડ
તે હજરતનો ઉપલો ત્રણ શરતોમાંની એકે માન્ય રાખી નહીં અને
કતલ કરવા તત્પર થયા. પછી તે હજરતને કતલ કરવામાં આવ્યા,
અને આપનું સર મુગારક એક થાળીમાં મુકી લાવવામાં આવ્યું, અને
ઇબ્ને ઝિયાદની સામે મુકવામાં આવ્યું. ખુદા તેમના કાતીલો ઉપર
અને યઝીદ અને ઝીયાદપર લઅન કરે. આપ કરમ્મલામાં શહાદત
પામ્યા. અને આપ કતલ થવાનો અહવાલ ધણો લાંબો છે, તેનું
(કરુણામય) વર્ણન કરવાની મનને શક્તી નથી. કુઇન્ના સિદ્લાહ
વઇન્ના એલયહે રાજેઉન. અને આપની સાથે આપની અહલેયે
માંથી સોળ માણસો શહીદ થયા, અને જ્યારે હુસયન અ. શહીદ
થયા ત્યારે સાત દહાડા સુધી દુન્યાની રૂથીતિ એવી રહી કે દીવાલો
ઉપર તડકો કેસરના રંગની ચાદર જેવો દેખાતો હતો અને તારાઓ
એક ખીજની સાથે અથડાતા હતા, અને આપની શહાદત વરસી
તારીખે થઇ.

ત્યાર પછી હજરતે ઇમામે હુસયન અ. ની શહાદત ઉપર
જે જે ચીન્હો અને નીશાનીયો પ્રગટ થઇ તે તે અલ્લામાં સિયુલીએ

લખેલ છે, અને તીરમોઝીમાં ઉમ્મે સલમા ૨૦ તું જે સ્વપ્નું લખેલું છે તે પણ તેઓએ લખ્યું છે અને ઇબ્ને અબ્બાસે મસજીદમાં ખપોરના વખતે જે સ્વપ્નું જોયું હતું તે પણ લખેલ છે. અને હજરતે ઇમામે હુસયન અંતી શહાદતના દારણથી જીન્નાતોએ રડવું અને માતમ કરવું એજ તારીખુલખોલફાના ૧૪૧ મા પ્રજ્ઞમાં લખેલ છે.

શરહે અકાઇદે નસરી—આ કીતાબ પણ અહલે સુન્નત જમાઅતના ઓલમાઓની પાસે ઘણી મોઅતયર છે આ કીતાબમાં અહલે સુન્નત જમાઅતના ઉસુલેદીન અને અકાઇદ તફસીલવાર લખ્યાં છે આજ સુધિ દુન્યામાં કોઇ એવું થયું નથી કે જેણે એમ કહ્યું હોય કે તે કીતાબ અલ્લામા નસરીની નથી તે કિતાબમાં પણ હજરતે ઇમામે હુસયન અંતી શહાદતનું વર્ણન લખેલું છે—સલ એ છે કે યઝીદનું હજરતે ઇમામે હુસયન અંતે કંતલ કરાવવું અને હજરતની શહાદતથી ખુશ થવું, અને તેણે અહલેબૈત રસુલનું અપમાન કરવું મશહુર અને માઅરુફ સર્વે ઇસલામીઓ પાસે સુચ કરતા વધારે રોશન છે, હા મતબેદ છે તે કોઇ કોઇ બગાવની તરફ સીલમા છે બાકી શહાદતમાં તો લગારે શક જેવું છેજ નહીં.

તો અમે યઝીદ વિશે કાંઈ શક રાખતા નથી બલકે અમને તેના ઇમાનમાં શક છે એટલે તે જેઇમાન હતો તેના ઉપર અને તેના અનસારો અને મદદગારો ઉપર અલ્લાહ લઅનત કરે.

ઉપલી ઇખારતથી સ્પષ્ટ રીતે સાબીત થાય છે કે યઝીદે ઇમામે હુસયન અંતે શહીદ કીયાં એટલે લશ્કર મોકલીને કતલ કરાવ્યાં અને અહલેબૈતે રસુલ સંતું અપમાન કીધું જેનો મિરઝા હેરતે ઇન્કાર કર્યો છે અને ઉપલી ઇખારતથી એ ખબર સ્પષ્ટ રીતે

જાહેર થયું કે યજીદ ઇમામે હુસયન અંની શહાદતથી ખુશ થયો તેથી મલકન છે, અને ઉપલી ઇબ્બારતથી એ પણ જણાયું કે શહાદતનો ખનાવ મોતનાતેસતથી છે જો કે આ ખનાવની પેટા ભાગની ખામતમાં મતભેદ છે પરંતુ તેના કારણથી મુળ ખનાવનો મનકાર થઈ શકતો નથી કેમકે તે ખનાવ અઘાપીતગી અતુકમે કોઈ પણ પ્રકારના ભંગ વિના આપણી સુધી ઉતરી આવ્યો છે.

તારીખે બેલાદરો સફહા ૪૬૨—માં લખ્યું છે કે જ્યારે જખીહે ખુદા ઇમામે હુસયન અં શહીદ થઈ ચુક્યાં ત્યારે અબ્દુલ્લાહ બિન ઉમરે યજીદ બિન મઆવિયાને પત્ર લખ્યો—અમા ખાઅદ આ મુસીબત ઘણી મોહટી અને સખત મુસીબત છે અને ઇસ્લામમાં આ ઘણો મોહટો ખનાવ બન્યો છે અને ઇમામે હુસયન અંની કતલ જોયો ખીજો એકે દીવસ નથી.

ઉપરાંત કારહે ફિકહે અકબર—તારીખે દફયાતુલ અઅયાન ઇખ્તે અલકાન તારીખે અબુલ શીદ હયાતુલ હયવાન દમીરી વીગેરેમાં હઝરતે ઇમામે હુસયન અંની શહાદતનું વર્ણન છે.

તારીખે અઅમરમે કુફી—જે ઘણી પ્રખ્યાત છે અને જેનો તરખુમે કારસી બાપામાં છાએમો છે—તેના ૨૪૭ થી ૨૪૯ સુધી—માં ઇમામે હુસયન અંની શહાદતને ઘણીજ તફસીલવાર લખેલ છે તેની ઇબ્બારત અહીં લખતાં લંબાણ થવાથી ન લખતાં કહેવાનું કે જે સાહેબને તપાસ કરવાનો વિચાર હોય તે તેમાં વાંચીવે.

મકતલે ગુરૂલ અઅયન ફી મશહુદે હુસયન—રચેલી અલ્લામા અબુલસહાહ ઇસહાસની—જેઓ અહલે સુન્નત વલ જમાઅતના કામેલીન ઉલમાઓમાંથી છે અને જેઓની ઘણી તારીખ

છપ્પને ખલકાને પોતાની તારીખ દફયાતુલ અઅયાનની પહેલી જલ્દમાં લખેલી છે.

કે અબુઈસહાક ઇબ્રાહીમ ખીન મોહમ્મદ ખીન ઇમરાહીમ ખીન મહરાન લકળ રકનુદીન રકીહ શાફી મુતકલ્લીમ હતા તેઓ વીશે હાકીમ અબુ અબ્દુલ્લાહે ઝીકર કરેલ છે અને કહેલ છે કે તેઓથી નયશાપુરના તમામ શાયખે ઇલમે કલામ અને ઇલમે ઊસુલ હાસીલ કરેલ છે, અને ઇરાક અને ખુરાસાન વાળાઓએ તેઓના ઇલમનો ઇક્રાર કયો છે, તો તેઓએ એ આખી કીતાબ ઇમામે હુસયન અંની શહાદતના વર્ણનથી ભરપૂર કરી છે, તે મુળ અરબી ભાષામાં મુબાદલામાં છપાણી હતી અને તેનો ઉરદુ તરજુમે હીંદુસ્તાનમાં બનારસમાં આવેલા અકસીરે અઅઝમ નામના છાપખાનામાં સં. હી. ૧૩૨૨ માં છપાએલો છે, આ મકતલ્લના બે ભાગ પાડવામાં આવ્યા છે એક ભાગમાં માત્ર હજરતે ઇમામે હુસયન અંની શહાદતનું વર્ણન છે, અને બીજા ભાગમાં મુખ્યત્વારે કીધેલાં યુદ્ધ અને હજરતે ઇમામે હુસયન અંના ખુનનો બદલો લીધો તેનું વર્ણન છે.

મકતલ્લે અબુલ ફરહ ઇસ્પહાની જે અગની સાહેબનું લખેલું છે તેમાં પણ હજરતે ઇમામે હુસયન અંની શહાદતનું વર્ણન વાંચવા ભેગ છે.

તારીખેચીન*—મીસ્ટર જેમ્સ કાકરન સાહેબે પોતાની

*—આ ઉપરાંત Edward gibbon, અને Ockley, અને Price વિગેરે વિગેરે ઇંગ્રેજોએ ધણેજ સરસ શહાદતો એકવાલ લખ્યો છે “મોઅમિન”.

તારીખના બીજા ભાગમાં લખ્યું છે કે—‘પૃથ્વી ઉપર શુરવિરતામાં
 રસ્તમનું નામ જગપ્રસિદ્ધ છે, તે પણ કેટલાક પુરૂષો એવા થઇ
 ગયા છે કે તેઓની બહાદુરી આગળ રસ્તમનું નામ લેવું પણ યોગ્ય
 નથી, શુરવિરતામાં પહેલો નંબર હજરતે હુસેનનો છે કેમકે કરબ-
 લાના મેદાનમાં ગરમ લાહય જેવી તપતી રેતી ઉપર ત્રણ દીવસની
 ભુખ તરશ હોવા છતાં તેઓએ એવાં એવાં કામ કર્યાં છે કે તેઓની
 સંરખામણીમાં રસ્તમનું નામ તેજ માણસ લઇ શકે કે જે ઇતિહા-
 સથી તદ્દન અજાણ્યો હોય, કોની કલમમાં એવું કાવત છે કે તેઓનો
 જેવો જોઇએ તેવો અહવાલ લખી શકે? કોની જીભમાં એવું જોર
 છે કે નીસ હજાર ખુખવાર શત્રુઓના દગની આગળ હજરતે ઇમામે
 હુસયન અને તેઓની સાથેના બોહતેર માણસોએ બતાવેલી શુરવિર-
 તાનું યથાસ્થિત વર્ણન કરી શકે? અને તેઓમાંના દરેકની શહાદત
 હીમ્મત ધીરજ અને બહાદુરીનું બરાબર બયાન આપી શકે? એવાં
 કયા માણસોની કલ્પના શક્તિ તિવ્ર હશે કે જેઓ શું શું આશ્તો
 તે હજરત ઉપર ગુજરી તેનો તર્ક માત્ર પણ કરી શકે? જ્યારથી કે
 સઅનદના છોકરા ઉમરે (યઝીદના સૈનાધિપતીએ) હજરતને ૧૦૦૦૦
 અસ્ત્રો વડે ઘેરી લીધાં ત્યારથી કે છેક હજરતનું શીશ શરીરથી
 ગુદુ થયું ત્યાં સુધી હજરતે પોતાના આ કઠણ કાફર જેવા શત્રુઓ-
 નો મુકાબલો કર્યો પણ સત્યતાના મેદાનમાંથી પાછી પાની કોધી નહીં
 ચાર તરફ ચાર શત્રુ બનીને યઝીદનો ૧૦૦૦૦ ફૅજ ઉભી હતી કે
 જેમાંથી વંટોળીયાની પેઠે તીરોનો વરસાદ વરસતો હતો, અને પાંચમે
 શત્રુ અરબુસ્થાનનો તડકો હતો કે તેના જેવો તડકો બીજો કોઇ
 રથજો બાગેજ હોયછે, તે તડકાને બીજા દશાની ઉપમા નહીં આપતાં

સાકો એમજ કહી શકે છે કે અરબસ્થાનના તડકાં જેવા અરબસ્થાનનોજ તડકો છે, અને હજો શત્રુ એ રેતનું મૈદાન હતું જે તપતા સુર્યના તાપથી ધગધગી રહ્યું હતું. ખરું પુછો તો તેને દરિયાએ કહ્લાર (Angry Ocean) કહેવો જોઈએ અને તેના પરપોટા તે બની શતેમાના પગમાં ગરમીથી પડેલાં ફોલ્લા ગણાવા જોઈએ, અને સર્વથી વધારે કુર અને અધીન શત્રુ તે લુખ અને તરશ હતાં કે જેમની આગળ મજબુત માણસ અને ખરા શુરવીર પુરૂષો પણ શેઠ બાધ બચ છે, લુખ અને તરશથી તે સાહેબોની જીભો ફાટી જતી હતી, છતાં તેઓએ આવાં રણસંગ્રામમાં હજારો બેદીનોનો મુકાબલો કર્યો હતો. ખરી શુરવીરતા તો તેઓનુંજ નામ, રસ્તમની બહાદુરીની તેઓની આગળ વિસાદજ નથી.

અર્થાત—આવી રીતે આ વિશેના હજારો લાખો પુસ્તકો બર્ષો પડ્યાં છે. પરંતુ કોઈ માણસ આંખો બંધ કરી જેમ આવે તેમ લખે તેથી શું થાય છે? સુર્યની સામે જે ધુળ નાંખવાના પ્રયત્નો કરે છે તેનીજ આંખમાં ધુળ પડે છે.

વાંચકો—મીરઝા હૈરત ઇમામ હુસયન અં ની શહાદતનો ઇનકાર કરે છે અને કહે કે શહાદત થઈ નથી તો તે ઇનકાર કરનારના સબમથી તેઓને ઘણી અડચણો આવશે જેમકે—

૧—શહાદતનો ઇનકાર કરવાથી હજરતે રસુલેમુદ્દા સંને જુદા માન્યા એમ ઠરે છે, કેમકે તે હજરત તે વિશે ઘણી બિવિખ વાણીયો બાખી ગયા છે જેમકે આગળ વાંચી ગયા.

૨—શહાદતનો ઇનકાર કરવાથી હજરતે અલીમુખને અબીતાલીબ અં ને જુદા માન્યા એમ ઠરે છે, કેમકે તે હજરત પણ તે વિશે બિવિખ વાણી બાખી ગયા છે.

૩—ધમામ બુખારી સાહેબ જુઠા હરે છે, કેમકે તેઓએ પોતાની કીતાબમાં તે વિશે ઘણું કાંઇ લખ્યું છે.

૪—તીરમીજી સાહેબનું જુઠા હોવું હરે છે. કેમકે તેઓએ મળ્યું તે વિશે ઘણું લખ્યું છે. તીરમીજી સાહેબના જુઠા હોવા કરતાં મીરજા હૈરત જુઠા હોવા એ વધારે સહેલ છે. જે તીરમીજી સાહેબને જુઠા માનવામાં આવે તો, તેમણે પોતાની કીતાબમાં જે કાંઇ લખ્યું છે તે બધું જુઠું માનવું પડશે, પરંતુ ખરેખર કોઇ મુસલમાન તેમને કિંવા બુખારી સાહેબને જુઠા કહેવની દિમ્મત ધરી શકશે નહીં, એવો મીરજા સાહેબજ એવા મુસલમાન છે કે બાણીબેઇને તેમની વાતને માનતા નથી.

૫—અલ્લામા ઇબ્ને હજરમકી, અલ્લામાંસીયુતી અલ્લામા નસરી, અલ્લામા બયઝાવી વીગેરે સર્વે કે જેઓએ શહાદતને વર્ણવેલ છે જુઠાં હરશે.

૬—મીરજા સાહેબ શહાદતનો ઇનકાર કરે છે તો મીરજાને ખરા ગણીએ તો દુન્યામાંના તમામ તવારીખો લખનાર જેમકે આ સમે કુશી ઇબ્ને ખલકાન ઇબ્ને ખલદુન વીંસવેને જુઠા ઠેરાવવા પડશે.

૭—ધમિમ શાફિય સાહેબનું જુઠા હોવું સાબીત હરશે, જેઓએ હજરતે ધમામે હુસયન અં ની શહાદત અને મુસીબતને મરસીયો કાવ્યમાં લખેલ છે, તે મરસીયાને હાફીજ જમાલુઉદ્દીન ઝેરન્દી મદનીએ પોતાની કીતાબ “મેઅરાજુલ્લુસુલ”માં લખેલ છે,

હજરતે ધમામે હુસયન અં ની શહાદત વિશે ‘ઇબ્નેઅબુ-હબારીયાએ’ અશઆર લખ્યાં છે. જેને અલ્લામા સીબ્ત ઇબ્ને ઝવહરી “તઝકરાએ ખવાસુલ ઉમ્મા”માં દરજ કરેલ છે, અને તેનો બાવાર્ય નીચે પ્રમાણે છે.

“હે ! એ હુસયન ! કે જેના નાનાને હીદાયત (ઉપદેશ) માટે (ખુદ તરફથી) મજબીશ કરવામાં આવ્યા હતાં, હું એવા સોગત ખાં-
 ઊં છું કે જેનો હકતઆલા સવાલ કરશે. જે હું કરમલામાં હાજર
 હોત તો આપ ઉપર પડેલાં સંકટો દુર કરવાનાં ઘણાંજ અત્યંત પ્ર-
 યત્નો કરત.” અદલામા સીબત ઇબ્ને જવઝી ફરમાવે છે તે સત્રીએ
 જ્યારે તે સુધ રહ્યો ત્યારે તેણે સ્વપ્નામાં હાજરતે રસલે ખુદા સં ને
 હીદા, તેઓએ ફરમાવ્યું કે ખુદા તને નેકી આપે, તને ખુશખબરી
 આપું છું કે અદલાહ તઆલાએ તને એ લોકોમાં લખી દીધી કે
 જેઓએ હાજરતે હુસયન અં ઉપર પેતાના પ્રાણ અર્પણ કાધા અને
 તેમની રૂબરૂ યજીદીઓની સાથે લઢ્યા.

ઉપરાંત કોઇ કોઇ બાબતની સામેતી માટે એ અશઆર
 (કાવ્ય) કે જે મરસીયા અથવા મદેહ તરીકે કહેવામાં આવ્યા હોય, અને
 તે ખરા હોવાની ખાત્રી મોઅતઅર તવારીખોથી થતી હોય તો તે પણ
 બસ છે, તો આ જગ્ગોએ મીરજા હૈરત સાહેબનું એ મરસીયાઓ
 તરફ ધ્યાન ખેંચું છું કે જે હીં સન ૬૧૫ હીં સન ૧૩૨૩ સુધી
 સુન્ની અને શીઆહ બન્નેએ કહયા છે, અને એ મરસીયા કહેનારા
 સાહેબોના અહવાલથી વાકેફ થવા પણ બલામંણુ ૬૩, છું, અને અ-
 ગર એના બયાનથી લંગાણુ થવાનો ખૈફ નહતે તો આ વખતથી
 તે વખત સુધીના હઝારો શેર પેશ કરને, તેથી તે બયાન તરફ કરી
 શકત સુન્નત જમાતનીજ તવારીખ અને મદાતીલની કીતાબો તરફ
 મીરજા હૈરત સાહેબને હીદાયત કરું છું, મીરજા હૈરત એમ ધારતા હતા
 હશે કે શીઆઓની પાસે “સિરરશહાદતન” વિના બીજી કોઇ એવી કી-
 તાબ નથી કે જેથી તેઓ ઇમામે હુસયન અં ની શહાદત સાબીત

કરી શકે; તેથી તેઓએ એમ પોતાના ગેઝેટમાં ચીતરી માર્યું કે સિર-
ફ શહાદતના મવલાના શાહ અમદુલ અઝીઝ દેહલવીની લખેલી નથી
પરંતુ કાંઈ ગાલી શીઆની લખેલી છે. હ્યો મીરજાસાહેબ હવે તો
હમામ યુખારી તીરમીઝી સાહેબ અબુદાઉદ સાહેબ અસ્લામા ઇબ્ને
હજરમકી સાહેબ અસ્લામા સિયુતી અસ્લામા સિખત ઇબ્ને જવઝી
વીં વીં વીં સર્વેને ગાલી શીઆ કહેશે! અને ખરી વાત એ છે
કે તેઓમાંનું કાંઈ શીઆ હતું નહીં. જાહેરમાં સર્વે મુસલમાન
‘ગાલી શીઆ’ને કાફર ગણે છે, તો મિરજા હૈરત સાહેબે માત્ર સીરફ
શહાદતના લખનારાઓને ગાલીશીઆ કહી કાફર જનાવ્યા
તેમ નથી, પરંતુ ઇસ્લામના નાગાંકિત મોહટા મોહટા ઉત્તમાઓનેવા
કે હમામ યુખારી ઇત્યાદી ઉપર હાથ સાફ કર્યો, વાંચકો ઇસ્લામીયો
માટે આથી વધારે મુશીબતનો વખત કાંઈ આવ્યો હતો નહીં કે જેમાં
સઘળા હદીસો લખનારા, તફસીરો લખનારા, તારીખ લખનારા, સંયર
લખનારા, ઇત્યાદી ઉલમા જુઠાં ગણાયાં હોય, માત્ર મીરજાજી સાચા
છે ખાકી ખીજા બધાં ભુતકાળના તથા વર્તમાન કાળના તેમના કહેવા
પ્રમાણે જુઠા છે, અને ખરી વાત એ છે કે મીરજાજી હૈરત તે ઉલુજ
અઝમ ઉત્તમાઓની સામે કાંઈ પણ નથી. ઇસ્લામીયો જે મિરજાની
આની તદ્દન ખોટી વાત વધારે સમય હયતીમાં રહી તો ખાત્રીપુર્વક
જાણજે કે ઇસ્લામ અને ઇસ્લામીયોની સ્થાતી ઘણી નાજુક આવી
પડશે, જેને અસંખ્ય વર્ષો પણ મજબુત કરી શકશે નહીં. શાએરે
કેવો સુંદર શેઅર કહ્યો છે—

મનઅઝ ખેગાનમાં હરગીઝ ન નાહમ*
કે ખામન આંચે કદ આં આશના દર્દ*

સારાંશ—હું પારકા માણસોની ફરિયાદ કરતો નથી, પરંતુ મહારી સાથે જે કાંઈ કર્યું છે તે મદારા આશનાએ કીધું છે.

જેવી રીતે મિરજા કાયદ્યાનીએ કુરઆન અને હદીસના વર્ણન વિરૂધ્ધ હજરતે ઇસા અને આસમાન ઉપર નહીં ગએલાં માની તેઓને કાશ્મીરમાં દફન થએલાં જાહેર કીધાં છે તેવી રીતે મીરજા હૈરત ઇમામે હુસયન અને શહાદતનો ઇન્કાર કરી કુરબાને બદલે “કોન્સ્ટેન્ટી નોપક્ષ” (ઇસતમખેત્ર)માં તેમને દફન થએલાં જણાવે છે આ મિરજાઓએ ધધા તો હીક માંડ્યા છે હું ધારું છું કે જેવી રીતે મીરજા કાયદ્યાનીએ મેહુદી અને ઇસા હોવાનો દાવો કર્યો છે તેમ આ મિરજા હૈરત પણ થોડા વખતમાં હુસેન હોવાનો અથવા મહેદી હોવાનો દાવો કરે તો નવાઇ નહીં.

મિરજા સાહેબ કહે છે કે શીઆઓની કીતાબો પણ શહાદતનો ઇન્કાર કરે છે. મિરજા સાહેબનું આમ કહેવું કાંઈ માણસ દીવસને રાત અને રાતને દીવસ કહે તે સમાન છે. મીરજા હૈરતે આવી ખાખત શા આધારે મુખ બહાર કાઢી હશે તે સમજાતું નથી. શું મીરજા એમ સમજે છે કે તેઓ એકલાંજ સમજણવાળાં છે અને બીજાં કાંઈ સમજતાં નથી? તેઓ જે લખશે તે બીજાં બધાં માની લેશે? ખરેખર તેઓ પોતાને મોહટાં તહકીક કરનારા કહે છે પણ ખરું જોતાં મીરજા સાહેબને એટલું ઈસ્મ અને એટલી કાળેલીયત નથી કે તેઓ ઉલમાઓના લખેલાં પુસ્તકોને સમજી શકે તેઓ લખારે અરબી બાષા જાણતા નથી, તેઓ ઉલમાઓના વર્ણનને સમજી શકતા નથી, તેઓ પોતાના તા. ૨૩ સપ્ટેમ્બરના કર્ઝન ગેઝેટમાં મોટા દાવાની સાથે લખે છે કે “શેખ મુકીદ” પોતાના બયાનમાં લખ્યું છે કે હજરતે ઇમામે હુસયન અને પોતાની શહા-

દત વિશે લાઈદમી (નહીં જાણવું) જાહેર કાઢી છે, અને “ખેડારની” દસમી જીલ્લામાં હજારે ધર્માને હુસયન અંની શહાદત નથી થઈ એમ લખેલ છે.

વાંચકો! હવે હું મિરઝા હૈરત જનાણે શેખ મુશીદની ધર્માર-તને કેટલે દરજે સમજી શક્યાં છે તે બતાવી આપું અને તેની ધર્મારત સમજવામાં કેટલી ભુલ કીધી છે, અને ખેડારની દસમી જીલ્લામાં શહાદત નથી એમ કહેવામાં કેટલી ખયનત કરી છે અને આગળે ને બરમાનવાનાં કેટલાં પ્રયત્નો કર્યા છે તે જાહેર કરી દેખાડું, જે ઉપરથી મીરઝા હૈરતનું સત્યતાથી દુર હોવું જણાઈ આવશે.

મિરઝા હૈરતે પોતાના ગેઝેટમાં શેખ મુશીદ અંની જે ધર્મારત લખી હતી અને જેનો તેઓએ મતલબ સમજાવવાના ઉંઘો સારાંશ બતાવ્યો હતો તે નીચે લખી જણાવું છું.

“સવાલ” એ છે કે જ્યારે હજારે ધર્માને હુસયન અંની જાણતા હતા કે અહલે કુદ્દ મદદ નહીં કરે અને તેઓને એજ સદ્દરમાં કતલ કરવામાં આવશે ત્યારે તેઓ કેમ કુદ્દાની તરફ ગયા, અને જ્યારે તેઓને એ બાબતની ખબર પડી કે પાણી બંધ કરવામાં આવ્યું છે ત્યારે તેઓએ કેમ જમીનને ખોદીને પાણી કાઢ્યું નહીં? જો તેઓ એક હાથ ઉઠો ખડો ખોદતો પાણી નીકળત હતા તેઓએ કેમ પાણી ન કાઢ્યું અને તરસ્યાજ શહીદ થયા.

શેખ મુશીદ અંને પુછવામાં આવેલા આ સવાલથી કેટલીક નીચલી બાબતો નીકળે છે જે મીરઝાની વીરુધ્ધ અમારા શહાદત સાબીત કરવાના હેતુને વધારે પુષ્ટિ આપે છે, જે મિરઝા હૈરતમાં સમારપણુ ઇદમ હોત તો આવી ભુલ કરત નહીં.

૧—સવાલ પુછનારને ખાત્રી હતી કે હજરતે ઇમામે હુસયન અં. કુફા તરફ ગયા.

૨—હજરતે ઇમામે હુસયન અં. જાણુતા હતા કે કુદાવાશીયો તેમની મદદ કરશે નહીં.

૩—હજરતે ઇમામે હુસયન અં. જાણુતા હતા કે તેઓને કતલ કરવામાં આવશે.

૪—તે હજરતનું પાણી બંધ કરવામાં આવ્યું.

૫—પાણી બંધ હોવા છતાં તે હજરતે ખાડો ખોદ્યો નહીં અને પાણી કાઢ્યું નહીં.

૬—તરશ્યાન શહીદ થયા અથવા ખીજ શબ્દોમાં કહીએ તો તરશનીજ રથીતિમાંજ પ્રાણુ આપ્યો.

આ-છ-બાબનો ઉપર સવાલ કરનારને પુર ચકીન હતું, પરંતુ તેને એવી શંકા હતી કે હજરતે હુસયન અં. ઇમામ હતા અને જાણુતા હતા છતાં તેઓએ આમ કેમ કર્યું?

આ સવાલ ઉપરથી એટલું તો સ્પષ્ટ રીતે સિદ્ધ થઈ ગયું છે તે સફરમાં ઇમામે હુસયન અં. શહીદ થયાં એમ ન નીકળ્યું કે તેઓ કોન્સ્ટેન્ડી નોપલ વીં નાશી ગયા અને આ બાબત તેના સ્વપ્નામાં પણ હોત તો સવાલ કરનારે તે વિશે પણ સવાલ પુછ્યા વિના રહત નહીં, અહીંયા પણ આ સવાલથી પણ ઇમામે હુસયન અંની શહાદત વધારે સાત્રીત થાય છે.

આનો જવાબ છે તેનો તમામ તરજુમો ગુજરાતીમાં જરૂર ન હોવાથી હુકમાં એકે અમર એ બાબત ઇમામે હુસયન અં. જાણુતા પણ હતા છતાં કુદે કેમ ગયા વીં તો તેનો જવાબ એજ આપી-

શું કે જે હો અલી અં પોતાની શહાદતની ધડી અને કાતીજને પણ જાણતા હતા છતાં સમજાવ્યાં કેમ ગયા? વીં ઉપલા સવાલોમાંથી જતામે શેખે માત્ર નંબર ૧ લાના સવાલનો અને નંબર ૫ માતા સવાલનો જવાબ આપેલ છે અને બાકીના સવાલો માન્ય રાખ્યા છે એટલે હજરતે ઇમામે હુસયન અંનું તે સફરમાં શહીદ થવાનું યકીન હોવું આપનું પ્યાસા શહીદ થવું આપ પર પાણી બધ થવું એ સર્વે માન્ય રખાયેલું છે છતાં મિરજા સાહેબ શા આધારે સમજે છે કે હજરતે ઇમામે હુસયન અંને પોતાની શહાદતનું ઇદમ નહોતું, વાંચકો જ્ઞેયુ મિરજા હૈરત સાહેબ ઇબ્બારતોને કેવી સારી પેઠે સમજે છે?

વાંચકો હવે તમે સમજી ગયા હશે કે મિરજા સાહેબે શેખ મુશીદ અંની ઇબ્બારતથી જે પરિણામ દાદ્યું છે તે તદ્દન જુદું છે.

હવે બીજી બાબત તરફ લક્ષ્ય દો! મિરજા કહે છે કે શીઆઓની કિતાબ “એહાદ્દલ અનવાર”માંથી એમ નીકળે છે કે હજરતે ઇમામે હુસયન અં શહીદ થયા નથી અને પોતાના એમ કહેવાની પુણી માટે એહાદ્દલ અનવાર પૃષ્ઠ ૧૬૨ની ઇબ્બારત લખે છે તેનો હું તરજુમો વાંચકો સમક્ષ રજુ કરીશ પરંતુ મ્હારે કહેવું જોઈએ કે એહાદ્દલની ઇબ્બારત પોતાના ગેઝેટમાં છાપતાં તેઓએ એક મહા મોહટી ખયાનત કાઢી છે જેવી રીતે કાંઈ માણસ કહે કે કુરઆનમાં નમાઝ પઢવાની મનાઈ છે અને પોતાના કહેવાની ફદલીલમાં કુરઆનના એ શબ્દો કહે કે ખુદા ફરમાવે છે “લા તકરયુન્સલાત” એટલે નમાઝની નજીક જાઓ નહીં મતક્ષમ એ કે નમાઝ પડો નહીં, અને તે પછીના શબ્દો “વઅંન્ટુમ સોકારા” એટલે જયારે

તમે નશાની હાલતમાં હો, તો પહેલાં શબ્દો કહીને ચુપ રહે અને પાછલાં શબ્દો ન કહે તે ગમીરજા હૈરાત સાહેબે પોતાના કરજા ગેજેટમાં બેહારનો અતુરી ઇત્તારા આગળ પાછલા વાક્ય ઉડાવીને છાપી છે.

અને એમ સમજ્યા હશે કે કરજન ગેજેટ વાંચનારા પાસે ક્યાંથી બેહારનું અનવાર હશે, અને એ મોટી અરખી કીતાબ કોણ શોધીને જોવા જાય છે હું લખીશ તે ખરમાની એમ સમજશે કે શીઆહની આપી બારે કીતાબમાં પણ ઇમામે હુસેન અબ્ની શહાદતનો ઇનકાર છે, પણ એમ સમજ્યા નહીં કે ચોરી ચાર દાડા અને તે છ દાડા એવી બાબતો છુપી રહી શકજ નહીં, કોઈ પણ ખુદાનો ગદો એવી વાતોને ખુદ્દા કરનાર નીકળી આવે, હવે ખરી હકીકત સાંભળો કે—

બેહારનું અનવાર જુલદ ૧૦મીમાં અલ્લામા મન્સુરી અ. ૨૦ ખીજા ધણા બાબો લખ્યા છે, તેની સાથે એક બાબ એ વિશે લખ્યો છે કે હજરતે ઇમામે હુસયન અબ્ની મુસીબત તે અઅજમે મુસીબત (મહા મોટી મુસીબત) છે, અને જોયો શહાદતનો ઇનકાર કરે છે તેઓ મલકત છે. જેમકે અસલ હદીસનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે.

તમીમકરશીએ પોતાના બાપથી, તેણે અંહમદ બિન અલી અનસારીથી તેણે હરવીથી રિવાયત કીધી છે કે—તે કહે છે કે મેં હજરતે ઇમામે રજા અબ્ને અરજ કીધી કે કુદ્દાની આસપાસ કેટલાંક લોકો રહે છે જોયો એવો દાવો કરે છે કે હજરતે રસુલેખુદાસ. થી નમાઝમાં જુઝ (સહવ) થઈ નથી તો આપે ફરમાવ્યું તેઓ જુઝા છે ખુદા તેઓ ઉપર લખનાત કરે. ખરેખર જોનાથી જુઝ થઈ શકતી

નથી તે અલ્લાહ તઆલા છે જેના શીવાય કોઇ મઅયુદ નથી.
હરબી કહે છે—મેં કહ્યું તેઓમાંથીજ (કુદાની આસપાસ
વાળાઓમાંથીજ) કેટલાંક લોકો એવાં છે કે જેઓ એમ કહે છે કે
હુસયન બિન અલી અં કતલ થયા નથી અને તે હઝરત (ઇમામ
અબુ) રૂપ હઝ્રત મિન સઅદશામી ઉપર નાખવામાં આવ્યું અને
તે હઝરત (ઇમામ હુસયન અં) ને આકાશ ઉપર ઉપાડી લેવામાં
આવ્યા, જેમકે ઇસા બિન મરયમને આકાશ ઉપર ઉપાડી લેવામાં
આવ્યા અને તેઓ આ આવતને દલીલ રૂપે લાવે છે (તરજુમે)—
“અલ્લાહ તઆલાએ કફરોને મોઅમેનીન ઉપર રસ્તો આપ્યો નથી,
આ સાંભળીને હઝરતે ઇમામે રજા અં ફરમાવ્યું તેઓ જુલૂમ છે
અને તેઓ ઉપર ખુદાની ગજબ અને લઅનત છે અને તેઓ કાફર
થઇ ગયા, કેમકે તેઓએ અલ્લાહના નખીને જુલૂમના હઝરતે નખી
સં હઝરતે હુસયન અં વીશે ખખર આપી હતી કે તેઓ નજીક
છે કે કતલ થશે એટલે શહીદ થશે ખુદાની કસમ હુસયન કતલ
થયા અને એ લોકો પણ કતલ થયા જેઓ હુસયન અંથી બેહતર
હતા એટલે હઝરતે અલી ઇબ્ને અબીતાલીબ અં અને હસન બિન
અલી અં અને અમારામાંના સર્વેને (એટલે સર્વે અઇમ્માને) કતલ
કરવામાં આવશે, અને ખુદાની કસમ હું પણ જ.ર. ઝેરથી એક
ધોખાવાળા કતિલના હાથ વડે કતલ થઇશ જે દગો કરી કતલ કર-
શે, હું આ વાતને એ અફદે મઅલૂના કારણથી જાણું છું જે
રસુલે ખુદાસ. થી પહોંચેલ છે અને તેમને ખુદાએ તઆલા તરફથી
જખરદલે ખખર આપી હતી, પરંતુ અલ્લાહ તઆલાનો એ કોલ કે
“અલ્લાહ તઆલાએ કફરોને મોઅમેનીન ઉપર રસ્તો આપ્યો નથી”

તેના અર્થ એમ છે કે “અલ્લાહ તઆલાએ કાફરોને મોઝમેનીન ઉપર હુજ્જતનો રસ્તો આપ્યો નથી, અને ગેશક અલ્લાહ તઆલાએ ખખર આપી છે કે (આગલા) અખીયાઓને કાફરોએ કતલ કર્યા અને જો કે તેઓએ અખીયાઓને કતલ કર્યા છતાં આલ્લાહે તેઓ ઉપર કાફરોને હુજ્જતની રાહ મોકલ આપ્યો નથી એટલે કાફરો હુજ્જત (દલીલ)ની રચે ફતેહ પામ્યા નથી.

વાંચકો દીહું આ હદીસમાં મિરજાએ કેવો ચાલ કરી કીધી હતી? શું તેમણે એમ કહેતાં કાંઈ વીચાર્યું નહીં હોય કે શીયાઓની કીતાબમાં શહાદતનો ઇન્કાર છે આ હદીસથી તો ઉત્પદુ એમ નીકળ્યું કે જેઓ ઇમામ હુસેન અબ્ની શહાદતનો ઇન્કાર કરે તેઓ ઉપર ખુદાનો ગઝબ અને લાનત છે, ઇમામીયા ઇસ્ના અશરીયા ફિરકામાં અને તેમજ અહલે સુન્નાત વલ જમાઅતના ફિરકામાંથી સન હીં ૬૧થી અઘાપીલગી કોઈ શહાદતનો મુનકિર પેદા થયો નથી કેમકે તે એક સાચો બનાવ છે, સર્વે માદતા આવ્યા છે, માને છે અને ઇનશાઅલ્લાહ માનશે, મિરજા સાહેબે આ આખી હદીસ પોતાના એજેટમાં છાપી નથી તેનું કારણ એ હશે કે તેઓ સારી પેઠે મતલબ પાર પાડી શકે અને તેમાં જે શહાદતના મુનકિર માટે લાનત લખેલી છે પ્રુવલીકમા જાહેર થાય નહીં, વાંચકો યાદ રાખવું કે આ હદીસમાં શહાદતનો ઇન્કાર કરનારા માટે કાફર અને અલ્લાહના ગઝબના અને લાનતના શબ્દો આવેલા છે.

એટલુંજ નહીં પણ ઉપલી હદીસથી એ બાબત પણ સાંખીત થાય છે કે જેલોકો એમ માનતા હતા કે હઝરતે ઇમામે હુસેન અબ્ને આકાશ ઉપર ઊભાડી લેવામાં આવ્યા અને તેઓના

બદલે હન્ડકા બિન સઅદને કંતલ કરવામાં આવ્યો, તેઓને એ બાબતનો ખ્યાલ વટીક પણ નહોતો કે હઝરતે ઇમામે હુસયન અં કોન્સ્ટેન્ટી નોપલ ચાલ્યા ગયા, અને બાલ્યવ્ય્યાઓને હલાકીના મૈદાનમાં મુકી ગયા, માત્ર તેઓની માન્યતા એટલીજ હતી કે હઝરતે ઇમામે હુસયન અં શહીદ થયા નથી પરંતુ તેઓને હઝરતે ઇમાની જેમ આકાશ ઉપર ઉપાડી લેવામાં આવ્યા છે.

મજકુર બાબત કે ઇમામે હુસેન અંને આકાશ ઉપર ઊઠાવી લીધા એ પણ ખોટી છે કેમકે તમામ તવારીખો લખનાર અને મોહ-દૃષ્ટો તેને માનતા નથી, તો અગર એ વાત ખોટી છે છતાં મીરજા હૈરતના ગપાટા કરતા કાંઈક બંધ બેસતી છે કે એ બાબતની અટલી દલીલનો બતાવે છે પણ મીરજા સાહેબની વાત તો જરા પણ બંધ બેસતી પણ આવતી નથી લગારે અકલમાં ઠસતી નથી.

મિરજા હૈરત યઝીદનો પક્ષ કરતા તેને ઇમામે હુસયન અં ને શહીદ કરવાના ગુનાહમાંથી બચાવવા ચાહે છે પરંતુ એટલું વિચારતા નથી કે તેની ખોટી હીમાયત કરતા હઝરતે નખી સંના પ્યારા પુત્ર ઉપર કેટલું મોહટુ નોહમત આવે છે? એ હમીયતી, બેગયરતી, નિર્લજ્જતા, એઈમાની, અને બહીકણુ પણું હઝરતે ઇમામે હુસયન અં માટે સાબિત થાય છે, હઝરતે ઇમામે હુસયન અં પોતાના બાલ્યવ્ય્યાં બાઈ બાંડું દોસ્ત મિરાદરોને લડાઈની સળગતી અગ્નીમાં હોમો પોતે કોન્સ્ટેન્ટી નોપલ નાશી ગયા એમ જે મિરજા સાહેબે લખ્યું છે તેના શા અર્થ? એવું કામ તો કોઈ હમકી વર્ણનો માણસ પણ કરી શકતો નથી, તો પછી ગચ્ચાઅલ્લાહ હઝરતે નખી સં અને શુરબિર હઝરતે અલી અંના પ્યારા પુત્ર તે કેવી

રીતે એમ કરે ??? હા એ વાત ખરી છે કે જે મિરજા માટે એવો કાંઈ સમય આવે તો તેઓ નાશી જાય, પણ સિખ્તે રસુ-હુરસકલેનતો એમ કરી શકે નહીં, કેણુ સિખ્તે રસુલ કે જેઓની બહાદુરીનો ડંકો એમરે વાગે છે અને તેઓના નામથી દુશ્મનોના અંગ ધુન્ને છે એમની વાત કયાં કરો છો? અરણસ્થાનના અદનામા અદના બાદમી એવા સમયે કદી બાગે નહીં તો પછી હઝરતે ઇમામે હુસયન અં તો એમ વરતેજ કેમ? એટલે પોતાના બાલબ-ચ્છાઓ અને સગાં બહાલાંઓને મુસીબતમાં પડતાં મુકી કેમ નાશી જાય? અને ધારો કે જે કદાચ તેઓ એમ કરત તો તેઓ પોતાના નાનાને શું મોઢું દેખાડત.

પાંચકો હજી મિરજા સાહેબના ઇદમતું જોર જીવે વાંચો

મિરજા સાહેબ કરજન ગેઝેટ રૂ ૩ સાપ્ટેમ્બર સને ૧૯૦૫ માં લખે છે કે—“પરંતુ ત્રણસો વર્ષ પછી મુસલમાનોમાં જે વંશો થઈ તેમને બિવિખ્ય વાણીયોની ખબર પડી ગઈ” જાણી પાછાં મુસ્લિમ ગેઝેટ ૮ અક્ટોબર સન ૧૯૦૫ માં લખે છે કે—“એક સદી અથવા દોઢ સદીતો કેટલેક ફરજે ચુપ કીદીમાં ચુનરી પરંતુ હા તાજીલ અસ્રીયા જેમ જેમ સ્વાર્થ તદારા દુશ્મનોના મનોમાં ધર કરતો ગયો વીં..... પહેલી તથા પછીની ઇખારતથી મીરજાનો મતલબ એ છે કે ત્રણ-સો વર્ષ પછી જે જે કૌમો અને વંશો પૈદા થઈ તેઓએ હઝરતે ઇમામે હુસયન અંની શહાદત સંજીવીની બિવિખ્ય વાણીયોની નવી નવી હદીસો ધડી કાઢી સાર પહેલાં આ રીવાયતો નહોતી, અને બીજી રિવાયતોનો મતલબ એ છે કે એક સદી અથવા દોઢ સદી સુધી તો કાંઈ જાહેર થયું નહીં પરંતુ સાર પછી લોકોએ હઝરતે ઇમામે હુસયન અં ની શહાદત સંજીવીની હદીસો ધડી કાઢી.

હું કહું છું કે “દરેગ ગારા હાકેઝા ન આશદ” એટલે ખોટું ખોલનારને યાદ શક્તી હોતી નથી, એટલુંજ નહીં પણ પોતે શું કહી ગયા તે પણ ખાન રહેતું નથી, અને કામ જગ્યોએ જે વાતનો ઇકરાર કર્યો હોય તેજ વાતનો ખાજી જગ્યોએ ઇનકાર કરે છે.

જેમકે જુવો આ ઉપરનીજ એ ઇમારત કે સપટેજર મહીનામાં લખ્યું કે એ વીશે ખોટી રીવાયતો ત્રણસો વરસ પછી ઘડાણી અને અકટોંજર મહીનામાં લખે છે કે એક સદી અથવા દોઢ સદી એટલે એકસો અથવા દોઢસો વરસ પછી ખોટી રીવાયતો ઘડાણી.

હકીકતમાં અસલ વાત તો એજ છે કે જ્યારે ઇનસાન જુહુ ખોલવાની દસમ ખાધ લીએ છે ત્યારે તેને કાંઈ પણ યાદ રહેતું નથી કે પહેલે શું કીધું હવે શું કહું છું અને હવે પછી શું કહીશ, હવે હું મોરઝા સાહેબની એ બન્ને વાતોને ખોટી સાબીત કરી આપું છું.

અને તે વિશે તે વખતની પહેલાં કીતાબો લખાઈ ચુકી હતી. શું મિરઝા સાહેબ મોહમ્મદ બિન સીરીન મોહમ્મદ સ વ ઇમામે ફન્ને તફસીર વિશે કહી શકે છે કે તેઓ ત્રણસો વર્ષ પછી થયા અને એજ વિચારના આદમી હતા? તે ખુજુર્ગનું મર્થુ હોંસં ૧૧૦ માં થએલ છે, બલકે એ ખુજુર્ગ એ વખતનાં આદમી છે કે જે વખતે હઝરતે ઇમામે હુસયન અબ્ની શહાદત થઈ હતી અને તેઓ તે વખતના બનાવો વર્ણવે છે. તારી ખુલ ખોલફા દીલ્લીમાં મુજતબાઈ ગ્રેસમાં છપાએલી પેજ ૧૪૦ની ઇમારત મિરઝા સાહેબના જોવામાં આવી નથી? જેમાં અલ્લામા સિયુતીએ ઉપર કહી ગયા તે મોહમ્મદ બિન સીરીનથી હઝરતે ઇમામે હુસયન અબ્ની શહાદતનો બનાવ લીધેલો છે.

શું અબ્દુલ્લાહ બિન અબ્બાસ એક સદી અથવા ત્રણ સદીના માણસ હતા? (તેઓ તો હજરતના વખતમાં હતા) તેઓથી મોહટા મોહટા ઉલ્લાઓએ અને મોહટા મોહટા મોહદ્દસોએ હજરતે ઇમામે હુસયન અંની શહાદતનો બનાવ લીધો છે શું અનસ બિન માલિક તેરમી સદીના માણસ હતા? જેઓથી તિરમિઝી અને ઇમામ ખુખારીએ શહાદતનું વર્ણન લીધેલું છે, શું અબ્દુલ્લાહ બિન ઉયર મિરઝા સાહેબની સાથે બણતા હતા? જેઓથી ઇમામ ખુખારીએ મચ્છરના લોહીનાં સવાલ ઉપરથી ઇમામ હુસયન અંની શહાદતનો બનાવ લીધો છે? શું અબુનીખન્નક લુત બિન યદયા દીલ્લીની કોલેજનો રોકાવર હતો? જેણે શહાદત થવાને થોડોજ વખત થયો હતો કે શહાદતના વર્ણનથી ભરપૂર મકતલ લખીને આખા આઝમમાં પસારી દીધી? શું તે જઝીલુશ્શાન બહાદુર મુખતાર જેણે ઇમામ હુસેન અંના ખુનનો બદલો લીધો કુદ્ર અને બસરાને પાયમાલ કરી નાખ્યા અને કાતેલાને હુસયનને વીણી વીણીને કતલ કર્યા શું તે કાલનો માણસ હતો? આ એજ શહાદતનો બનાવ હતો કે જેનો બદલો મુખતારે લીધો અને હુસયન અંના હુશ્મનોને જહન્નમમાં પહોંચાડ્યાં, જેનું વર્ણન કયામતના દીવસ સુધી એતિહાસના પૃષ્ઠો ઉપર મોહટા અક્ષરો વડે લખેલું હયાત રહેશે, પરંતુ બનવા જોગ છે કે જેઓ આંખોના આંધળા હોય તેઓ એ મોહટા અક્ષરોને કદાચ ન વાંચી શકે પણ તેમાં શું નુકશાન છે?

ગર ન ખીનદ બરોઝ શરૂપરા અશમક

અશમકો આફતાબરાં એ ગુનાહુ?*

સાર—જે ચામચીડી લિવસના વખતે જોઈ શકે નહીં તો તેમાં ચમકતા સૂર્યનો શો વાંક?

મિરઝા સાહેબની હસવા જેવી બીજી વાત એ છે કે ઉમ્મુલ
ફઝલ વાળી રિવાયત કે જેમાં હઝરતે ઇમામે હુસયન અઁની શહા-
દત સંબંધીની બવિખ્યત્રાણી લખેલી છે અને રીવાયત હાકિમે અને
અયુ દાઉદે પોતાની કીતાબમાં વર્ણવેલી છે તે વિશે મિરઝા સાહેબ
લખે છે કે એક જગ્યાએ અયુ દાઉદનું નામ લખ્યું છે એ છતાં કે
અયુ દાઉદનો કાંઇ પત્નો ચાલતો નથી, મિરઝા સાહેબને પોતાના
આલિમોના જીવણ ચરિત્રની પણ ખબર નથી તેઓને લગારે ખબર
નથી કે અયુદાઉદ એક છે કે બે, એ છતાં કે અયુદાઉદ નામના બે માણસો
થઇ ગયા છે એક “સજસ્તાની”. જેમની કિતાબ હદીસમાં સોનને
અયુ દાઉદના નામથી ઓળખાય છે, અને બીજા અયુ દાઉદ “તયા-
લસી” કે જેમની કિતાબ મસનદે અયુદાઉદ તયાલસીના નામે ઓળ-
ખાય છે તેમનું મરણ હીંસત ૨૦૩માં થયેલ છે, અને અયુદાઉદ
સજસ્તાનીનું મરણ સત ૨૭૫ માં નીપજેલ છે, પહેલા આમના કર-
તાં પહેલાં છે. તેઓએ આ રિવાયતને રજાયલના બાગમાં લખેલ છે
પરંતુ મિરઝા સાહેબ શું જાણે કે કહે છે અયુદાઉદનો કાંઇ પત્નો
નથી, વાંચકો! કોઇ પણ પ્રકારનો લેખ લખવો તે કાંઇ જેવી તેવી
અને ન્હાની સુની વાત તથી તેમાં અત્યંત મેહનત અને પુરી કાળે-
લીયતની આવશ્યકતા રહે છે.

મિરઝા સાહેબની એવીજ ત્રીજી વાત એ છે કે મિરઝા સાહેબ
સિરરશહાદતેન વિશે લખે છે કે કે તે શાહ અબ્દુલ અઝીઝ દેહલવીની
લખેત્રી નથી કેમકે તેમાં હઝરતે ઇમામે હુસયન અઁની શહાદતનું
વર્ણન છે, અને તે કીતાબથી શાહ સાહેબનું મોહિબ્બે હુસયન હોવું
સાબિત થાય છે, હાંજે તે કીતાબ કદાચ અહલેબૈત અઁને ગાળો

દેવામાં લખવામાં આવી હોત તો મિરજા તેનો કદી ઇન્કાર ન કરત અને તરત કહેત કે તે શાહ સાહેબની લખેલી છે અને તેઓ અમ કહે છે તેની તેઓ પાસે કોઇ દલીલ નથી.

તેઓ કરજા જેટલે તા. ૮ સપ્ટેમ્બર ૧૯૦૫ માં લખે છે કે આ કિતાબ શાહ અબ્દુલ અઝીઝ દેલ્હીની તસદીકથી નથી પરંતુ એક શીયાની વિચાર-શક્તીનું પરિણામ છે કિતાબમાં લખવામાં આવેલાં લેખ પોને એ જામતની શાહેદી પુરે છે કે તેમાં અકલ અને નકલ બન્ને વડે કામ લેવામાં આવ્યું નથી કેમકે તેમાં માની લોધેલી કેટલીક રીવાજોને ઘેડી કાઢી આહલે સુન્નત જમાઅતને ગુમરાહ કીધેલ છે જેમકે કિતાબની શરૂઆતમાં નીચલી કહાણી લખવામાં આવી છે—જ્યારે શહાદતનો ખતાવ બન્યો સારે તેની પ્રસિદ્ધિ એવી રીતે થઇ કે (૧) માટી લોહી બની ગઇ (૨) આકાશથી લોહી વરસ્યું (૩) ગૈબી અવાજો વડે મરસીયા સંભળાયા (૪) તે હઝરતની લાશ મુઆરકની આસપાસ શડી ખાનારાં જનવરોના ટોળાં રક્ષણ કરતા હતા (૫) જુન્નાતો રોતા હતા (૬) સર્પો હઝરત ઇમામે હુસયન અન્ના કતિલોના નાકમાં ધુસ્કા વીં વીં.

વાંચકો! મિરજા ઉપર લખવામાં આવેલી છુપાવતોને અકલ અને નકલની વિરૂધ લખે છે, જે ભુત્ર તેઓએ સિરસશહાદતમાં જોઇ છે મહારે હવે અહીં કહેવું જોઇયે કે તે બાબતો જો અકલ અને નકલ વિરૂધ હોય તો પહેલાં તિરમિઝી સાહેબ જે અકલીની તોહમતમાં આવે છે, કેમકે તેઓએ જામેઅ તિરમિઝીમાં એ રિવાજત નકલ કીધી છે કે ઇબ્ને ઝિયાદના નાકમાં સર્પ ધુસ્કો અને નીકળ્યો

જે રીવાયત ઉપર લખી ગયો છું (તિરગિઝી સાહેબનું મરણ હીં સન ૨૭૫ માં નિપજેલ છે.

ખીજ અલ્લામા સિયુની સાહેબ પણ એવી બેઅકલીમાં મિર-
જાના ધારવા પ્રમાણે કૃશ્યાં છે જેઓએ તારીખ્તલ ખોલવા સફલા
૧૪૧ મુજતબાહ પ્રેસમાં છપાએલીમાં માટીનું લોહી થઇ જવું
લાખ્યું છે અને જીન્નાતોએ રોવું અને નવહા કરવું નકલ કીધું છે
શું અલ્લામા સિયુનીની અક્કલ મિરજા કરતાં ઘણી ઓછી હતી? કે
તેઓએ આવી હદીસ બહીષી અપુનર્ધન અને સોઅલગથી લેતી
વખતે કાંઇ વિચાર ન કર્યો અને અક્કલ વિરૂધની હદીસ પોતાની
કીતાબમાં લખી મારી? અલ્લામા સાહેબ આ ઝમાનામાં હોત તો
તેઓ મિરજાની સલાહથી કામ કરતાં!! અલ્લામા સાહેબે પોતાની
તારીખમાં એમ પણ લખ્યું છે કે “જ્યારે હજરતે મમાને હુસયન
અં શહીદ થયા ત્યારે દુન્યાની હાલત સાત દીવસ અધી એવી રહી
કે દીવાલો ઉપર પડતા તરકનો મંગ દેસરમાં રંગેલા આદરો જેવો
હતો અને તાનાઓ એક પામની સથે અથડતા હતા”.

એમ તો સર્વ કોઇ કહેશે કે અલ્લામા સાહેબ મિરજા હૈરત
કરતાં વધારે ફિલસુફ અને કામિલ હતાં જે આ વાતો અકલ
અને નકલ વિરૂધ હોત તો તેઓ કદી પોતાની કીતાબમાં લખત
નહીં પરંતુ મિરજા સાહેબને એટલું ઇદમ ક્યાંથી કે તે આવી
ખામતોના તત્વસારને સમજી શકે.

ખીજ એ ખામતમાં અલ્લામા મળને હજરમકી કૃશ્યાં છે જેઓ-
એ મમામ અહમદ યિન હમ્બલથી જેઓ ૨૪૧ હીં માં થઇ ગયા
છે સતી માટી થઇ જવાની નિવાયત પાના ૧૧૫ માં નકલ કીધી
છે, અને વળી તેજ પાનામાં જગવી અહમદ અબ્દ નિ હમીદ અને
મળને અહમદ અને અપુ હાતિથી એ માટી સતી થઇ જવા વિશે
લખેલ છે કે જે હજરતે રસુલે ખુદસં ઉમ્મેસલમની પસે સુકા
હતી, અને વળી ઉમ્મેસલમથી જીન્નાતોના રૂબા વિશે બે રંગાર
લાખ્યાં છે.

શું અદલામાં ઇખ્તે હજરે પણ મોલટી જુલ કાધી, કે પહેલાં એટલો વિચાર કરી લીધો નહીં કે સને ૧૩૨૩ હીં માં એક માણસ મિરજા હૈરત નામનો થનારો છે જે મહારાં આ લખાણને અક્ષર અને નક્ષ વિરૂધ જાહેર કરશે તેથી તે લખવાથી મહારે ખચકું નેધયે પણ ખીચારાં શું કરે? તેઓ એ બાબતથી અજાણ હતા અને આખરે મિરજાએ તેઓની જુલ પકડી.

આફસોસ કે મિરજા એ પોતાની જુલ અને જાણમાં પોતાના એવા જુગ અને જલીલુલ કદર આલીમોની કાંઈ પણ કદર કાધી નહીં અને તેઓને જુલ અને જોરા ગણી કાઢ્યા જેઓ માટે મુસલમાનોના મનમાં એટલું માન છે કે તેઓને શરીઅતના રક્ષણકર્તા કહે છે, જે તેઓ હદીસોની કોતાબો તે વખતે ન લખત તો આજે દુન્યામાં કોઈ જગ્યોએ ઇસ્લામનો પત્નો લાગત નહીં.

એથી બાબત કે જે મિરજાની અજાણતા સાબિત કરી આપે છે તે એ છે કે તેઓની પાસે કાંતો એ કોતાબોજ નથી કે જેમાંથી રિવાયતોનો હવાલો આપવામાં આવ્યો છે અથવા જે છે તો સળકી હા તો મેરીના વાળી કેહવતની જેમ આખો મીઝી પોતાનીજ હાંકે જાય છે, મિરજા સાહેબ સિરરશહાદતૈનની એક રીવાયતની હાંસી કરે છે જે નીચે આપવામાં આવે છે—હજરતે રસુલે ખુદા સં કુમાવે છે કે મેં હસન અને હુસયન અને મોહસિનના નામ શખરો શખ્ખીરો મુશખખરના નામ પરથી રાખ્યા છે જે હાફસના બેટાઓના નામ હતા, આ બાબત તિમરાની દારકુતની હાકિમ બહીકી જુલે અસાકેર અને બગવી એ વર્ણવેલ છે જે ઉપર મિરજા હૈરત પોતાની તા. ૨૩ સપ્ટેમ્બર સં ૧૯૦૫ના જેઝેટમાં હાંસી કરતા લખે છે કે આલાહ શીઆ લખનારાએ એ સદેના જોરા જોઠવેલાં નામ અહીં લખી દીધાં છે અને તે બાબત બેહાફ અનવારમાંથી લેવામાં આવી છે.

મિત્રાને એટલીએ ખમર નથી કે એ પાપત ખેહાઈલ અનવાર-
વાળાએજ લખી હોય તેમ નથી પરંતુ મોહમ્મદ મિન તલહા શાહ
મુસન્નિદે કિતાબે. મતાલિયુ રસઉલયા મનાકિબે આલેરસુલ અને અલ્લામા
સિખત મિન જવઝી મુસન્નિદેએ તઝકેરએ ખવાસુલ-ઉમ્મા અને
ઇમ્ને હજરમઠી મુસન્નિદે સવાએકે મોહરકા વીં સર્વેએ લખેલ છે
જેઓ ખેહાઈલ અનવારના મે.અલ્લીફ જનાબ મુલ્લા મોહમ્મદ
ખાકીર મજલિસી અબ્બી પહેલાં થઇ ગયા છે, હું ખાત્રીથી કહું છું
કે સિરરશહાદતૈનમાં જે એ રિવાયત લેવામાં આવી છે તે ઉપલીજ
અલ્લે સુન્નત જમાઅતના હિલુમ અઝમ આલીમેની નકલ છે ખેહા-
ઈલ અનવારના લખનારા તો તેમના પછી વર્ષો પછી પૈદ થયા, હું
નમુના દાખલ “સવાએકે મોહરકા” અને મોવદતુલ કારવાની ધવાર-
તને તરબુમે લખી વાંચકો સમક્ષ રજુ કરું સવાએકે મોહરકા
પ્રક ૧૧૫ માં ૨૭ મી હદીસમાં લખે છે કે ખગવોએ અને અબ્દુલ
ગનીએ પોતાની કીતાબ ઇઝાહમાં સલમાન રઝીંથી રિવાયત કીધી છે
કે નમી સં. ફરમાવ્યું હાઈને પોતાના બન્ને દીકરાઓના નામ
અખ્મીરો શખ્મર રાખ્યા હતા અને મેં પણ મ્હારા બન્ને દીકરાઓના
નામ પણ એજ રાખ્યા છે જે નામ હાઈને પોતાના દીકરાઓના
રાખ્યા હતા.

ખગવી જેઓથી ઇમ્ને હજરે રિવાયત કીધી છે તેઓ મહા
મોહટા આલિમ થઇ ગયા છે તેમની તસનીફથી તફસીરે મોઆલે
મુતતાનઝીલ મસાખીહ જમઅખયનુ રસહીહયન શરહે મસનદ મોઅ-
જ્જમ છે અને તેઓની વફાત હીં સન ૫૧૬ માં છે (અને ખેહાઈલ અન-
વારના કર્તા જનાબે મજલિસીની વફાત એ આલીમેની પછી ૫૮૪ વર્ષો

પછી સને ૧૧૧૦ હાજરાનાં કુંડવ શું મીરજા સાહેબ કહશે કે એ ધનારત બેહારમાંથી લેવામાં આવીછે! એ ધનારત અને એ મઝમુન તો એ વખતના છે કે જ્યારે બેહારનું દુન્યામા નામ નીશાન પણ હતું નહીં અને આથી એ બાબત પણ સિદ્ધ થઈ કે જે રીવાયતની મિરજા હાંસી કરે છે તે હાંસી ખરે જોતા અદલામા ઇબ્ને હન્નર અને બગવી ઉપર છે નસીફશરહાદતૈનના લખનારા ઉપર.

પાંચમી બાબત એ છે કે મીરજા સાહેબ વળી એક બીજી રીવાયતથી અચંબો અને હેરાત પામે છે, અને તેથીજ તેઓએ પોતાનું તખલ્લુસ હેરાત રાખ્યું હશે કેમકે તેઓ સાચા બનાવો સમજી શકતા નથી ત્યારે એકદમ હેરાત પામે છે તેઓ ૮ મી અક્ટેબર ૧૯૦૫ના ગેઝેટમાં ઘણી નકકામી બાબતો લખી સફા ૪ કાલમ ૩ માં લખે છે કે બેહારલ અનવાર જુલદ ૧૦ સફદા ૭૯ માં લખ્યું છે કે યહયા બિન કસીર અને સુરયાન બિન અયનીયહ બન્ને બહા રિવાયત કરે છે કે નખી સં મીરજા ઉપર બેઠા હતા ત્યારે ઇમામે હસન અને ઇમામે હુસયન અઠના રોજાનો અચાજ સાંભળ્યો તે વખતે તરતજ તેઓ ગભરાઇને ઉભા થઈ ગયા પછી ફરમાવ્યું હો! લોકો અવલાદ શીત્તો હોય છે, હું તેમને જોવા માટે ઉભો થયો હતો કેમકે મને ગભરાટના કારણથી કાંઈ ખબર રહી નહીં.

ત્યાર પછી મિરજાએ બેહારની અરબી ઇબ્નારત ઉતારી છે જેનો તરજુમો ઉપર લખી ગયા, આફસોસ છે કે જેના જન્મના દીવસે જીવરઘલ કેટલાક કરોડ શીરીશાઓની સાથે હુઝુરે અનવરની પાસે સુબારક બાદી દેવા આવ્યા હોય અને તેની જાત ઇસ્લામના માટે દુનજાત (દલીલ) ઠરાવવામાં આવે એવી જાતને એ લોકો દિલ્લાથી હલાક કરે પનાહ ખુદાની એ તો એજ લોકોની હીરમત.

હવે હું વિનંતી કરું છું કે મીરજા હૈરતે એક એવી આલાખી કરી છે કે આ રીવાયતને તેઓએ બેદારશ અનવારમાંથી નકલ કરી મસ્કરી કરેલ છે, કેમકે તેમને ખ્દીક હતી કે જો હું કોઈ અહલે સુન્નત જમાઅતની કીતાબમાંથી નકલ કરીશ (અને સુન્નત જમાઅતની કીતાબનું નામ લખીશ) તો તમામ અહલે સુન્નત પણ જમાઅત મહારી પાછળ પડશે, અને મીરજા સાહેબ જાણે છે આ એજ રીવાયત કેટલાક ફેરફારથી સુન્નત જમાઅતની તીરમીઝી શરીફમાં મોજુદ છે જુવો તિરગિઝી નેવલફિશોર છાપની સફહા પૃષ્ઠ ૫૮૬ અને ૫૮૭—માં લખે છે તેનો તરજુમો કે હદીસ બયાન કીધી અમને હુસયન બિન હરીસે તેમણે કહ્યું અમને બયાન કીધું હુસયન બિન વાકેદીએ તેણે કહ્યું મહારી આગળ બયાન કીધું અબદુલ્લાહ બિન ખુરીદાએ તેણે કહ્યું મેં અબુ ખુરીદાને સાંભળ્યો કે તેઓ કહેતા હતા કે રસુલલ્લાહ સં અમારી સામે ખુલ્લો પડતા હતા એટલામાં એકા એક હસન અને હુસયન અં આવી પહોંચ્યા બન્ને જણુઓએ-રાતા પેદરણુ પહેર્યા હતા ચાલતા હતા અને લથડતા હતા તો રસુલલ્લાહ સં મિર્મર ઉપરથી નીચે ઊતરી પડ્યા અને બન્ને સાહેબ ઝાઢાએને ઉપાડી લીધા અને પોતાની રૂપરૂએ સામે પછી ફરમાયું અલ્લાહે સત્ય કહ્યું છે ફક્ત તમારો માલ અને આવસાદ શીનો છે મેં આ બન્ને બચ્ચાએને જોયા કે ચાલતા હતા અને લથડતા હતા તો હું સખર કરી શક્યો નહીં એટલે સુધી કે મેં વાત કરવી મુકીદમ તેમને ઉપાડી લાગ્યો.

કેમ મીરજા સાહેબ કેવો પત્તો મેળવી દીધો તમે જાણતા નહતા કે તીરમીઝી સાહેબે પણ હસન અને હુસયન અંને દિત્તો લખેલ

*શીતનાના અર્થ અજમાવશ અને કેટલ ઉપર દીલ લાગવાના આપ. છે.

છે. તિરમિઝા શરીફની આ રીવાયત જો કે હું બહુ બેહકારને મળતી નથી પરંતુ હજરતે રસુલ સન્નું એ દરમાવતું કે માલ તથા અવલાદ શીત્તો છે અને તેઓનું મિમ્બર ઉપરથી નીચે ઉતરી પડવું અને પોતાના ખુત્યાને બંધ રાખવો અને સાહેબ જાદુઓને ઉપાડી લેવા તીરમીઝા સાહેબે પણ લખેલ છે અને પછી આ રિવાયતને હસન પણ દરમાવેલ છે.

મિરઝા સાહેબને “શીત્તો” શબ્દથી અચ્ચો થાય છે કે માણસ કેવી રીતે શીત્તો હોઈ શકે છે. મીરઝા સાહેબ શીત્તાતો અર્થ જેમ હીંદુસ્તાની ભાષામાં ફિતુર અથવા ફસાદને કહે છે તેમ સમજે છે પણ અરબી ભાષામાં તેના અર્થ જુદાજ છે તેઓએ લગાર અરબી ભાષાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઈએ અરબીમાં શીત્તો એને કહે છે કે જેના ઉપર માણસનું દીલ લાગે. અને જાહેર છે કે માલ અને અવલાદ ઉપર ધનસાનનું દીલ વળગેલું હોય છે અને ખાસ કરીને જ્યારે અવલાદમાં કાંઈ ફઝીલત અને ખુશુર્ગી હોય અને એ વાત સર્વે કાંઈ જાણે છે કે હસનેનની જેવી ફઝીલત અને ખુશુર્ગી હજરતે રસુલે ખુદાસં જાણતા હતા તેથી જીવું કાંઈ જાણતું હતું નહીં, અને જે કારણથી આપ દરમાવતા હતા કે જે હસન અને હુસેન સાથે મોદબ્બત રાખે તેણે મારી સાથે મોદબ્બત રાખી, અને જેણે તેઓ સાથે દુશ્મની રાખી તેણે મારી સાથે દુશ્મની રાખી, જેમકે પાક પવિત્ર હદીસોની કીતાબમાં લખાયેલ છે, તો હજરતે રસુલે ખુદાસં અગર પોતાના ખ્યારા પુત્રોને ચાહતા હતા તો તેમાં અચ્ચો પામવા જેવું શું છે? પરંતુ આવી બારીક બાબત મીરઝા સાહેબ ક્યાંથી સમજે? વળી હું મીરઝાનું ધ્યાન સવાચેકે મોહરકા મીસતની છાપની સપ્તા ૧૧૪ની તારખ ખેન્દુહું ઇખ્તે હજરમકી દરમાવે છે આ

એજ પહોલા વર્ણવામાં આવેલ રીતવત છે જેને હજને હજરે કહ્યું છે કે અદમદ મિન હરખલ અને અરહમે સોનને અરખ્યા એટલે સોનને તિરમિઝી સોનને હજને હજ્યાન અને હાકિમે નકલ કીધેલ છે હજને હજ્યાન સાહેબ અને હજને માજ સાહેબ વીં શું ગાલી શીઆ હતા? જે તેઓ ગાલી શીઆ હતા તો તેમની કિતાબો તમારા કશા કામની નથી, અને જે તેઓ કામેલીને ઓલખાએ અહલે સુન્નત અને મોહદેસીને કુબારમાંથી હતા તો તેમણે જે કંઈ લખ્યું છે તે ઉપર ધમાન લાવો અને તેમની વાતને સલ્ય માનો અને પોતાની ખોટી હાથી તોળા કરો.

મિરઝા સાહેબ હવે હું તમને ઉપદેશ કરે છું અને સલ્ય માર્ગ તરફ ખોલાવું છું અને હિદાયત કરે છું કે તમે તમારી આવી ચાલને તજીદો અને આવી વાતો ખોલી નાહક ઇસ્લામીયો સામે રસવા થાઓ નહીં તમે જે કંઈ લખો તેમાં શીઆઓને તુકસાન થનાર નથી બલકે તમારા એવા લખાણથી તમારા મઝહબની સધળી કિતાબો નિરખોગી દરે છે, કુતુબે સેલાંહે સીત્તા અવિશ્વાસ પાત્ર દરે છે તમારા મઝહબની સોનન અને મસાનીદ ગુહી દરે છે કેમકે શીઆઓએ અહલે ઐતના રજાએલ લખ્યા છે તેમાંનો મોહટો ભાગ એજ છે કે જે અહલે સુન્નત વલ જમાઅતની સોનન અને મસાનીદ કિતાબોમાંથી લીધેલો છે હું ખાત્રી તથા હિમ્મત પુર્વક કહું કે જે હદીસ ઉપર તમે ટીકા કરો છો અથવા જે હદીસની તમે હાંસી કરો છો તે ટીકા તથા હાંસી તમારીજ મઝહબી કિતાબોને લાગુ પડે છે જેમકે નમુના દાખલ કેટલીક હદીસો રજુ કરી ચુક્યો, જે હજુ પણ તમે તમારી ટેવ નહીં મુકો અને પોતાની કિતાબોને બદનામ કરશો તો તેનો ખોજ કયામત સુધી તમારેજ સીર રહેશે અને ધમામે

ની માઝ પુખારી તિરંગી આદમદ વિન હમ્મતની રહે તમારાથી.
 ધારીના નારાજ થશે, અને હું પણ હનિદાઅલ્લાહોતઆલા તમારા
 પુખારીએ સોલમાઓની હીમાયત કરવામાં લગારે પાછી પાની કરીશ નહીં
 પછી તમે જાણો અને તમારું કામ જાણો.

છેવટની મ્હારી એ પણ વિનંતી છે કે જે મ્હારી આ ખંડન
 અને ફલીશ કરવાની રહીથી તમારા મનન શાંતી મળી નહાય અને પુર
 સમાધાન ન થયું હોય અને હવે તમારા ગેઝેટના ખાતા એવી
 વસ્તુ જાણતોથી ભરવા આંકો તો મને જરૂર ખબર આવશે કે
 કયા પ્રકારનો ફલીશથી તમારા મનનું સમાધાન થશે તમે કહેશો તે
 પ્રકારનો ફલીશથી હું તમને હજરતે ઇમામે હુસૈન અબ્ની શહાદત
 સાબીત કરી દેખાડીશ, કૃપા કરી તમે મ્હારો આ એલેજન્ડ બુક્કતા
 નહીં, અને વળી એમ પણ કહ્યું કે આખી દુન્યામાં જે તારીખની
 કીતાબ ઉપર તમને ભરોસો હોય તેનું નામ મને આપશો તો તેમાંથી
 પણ હું તમને હજરતે ઇમામે હુસૈન અબ્ની શહાદત સાબીત કરી
 આપીશ, અને જે તમે નહીં બતાવો તો સર્વે જણ તમારી મસ્કરી
 કરશે, અને આપ જાણો છો કે હું એમ અલ્લો નથી કે લોકો તમા-
 રી મસ્કરી કરે લોકો તમને બલુ ભુલુ કહે અને હું સાંભળું તે મને
 પસંદ નથી, અને વળી તમે હજરતે ઇમામે હુસૈન અબ્ની શહાદતના
 ઇન્કારમાં જે કીતાબ લખો છો તેનો હું ઘણો શોકીન છું ખુદા કરે
 તે જલ્દીથી પ્રગટ થાય અને તેનો પહોલો રદઅતેજવાળા હું જ લખું.

વસહુમદો લિલ્લાહે અવ્વલન વચ્ચાબેરન વચ્ચાહિરન
 વચ્ચાતેમન વસ્મલામે અલા મોહુમ્મદીન વચ્ચાલેહી અજમખન
 ખૈર ખ્યારે અલ્લામ સૈયદ મોહુમ્મદ હાડન અંગીપુરી.

તરજુમે કમતારની પુસ્તકની દરબારમાં અરજ કે આગા સવાખના
 બદલામાં મારી જે ઊમ્મોદ છે તે પુરી કર.

વસ્સલામ.

ઈસ્લામી કીતાબો વીં નું ટુંક લીધ.

૧ કુરઆને શરીફની ઉમદા તફસીર અસલ અરબી ખુશનુમાં આયતો તેની પાછળ તેજ આયતો ગુજરાતી શોભીતા મોટા હરફમાં તથા તરજુમો તે પછી તફસીર તાલીફ વીં વીં થી ભરપુર મોટા ૨૬૦૦ પેજમાં કે જે રોયલ ૮ પેજ ૫૨૦૦ પેજ થયાં તેના દસ દસ સીપારાના ૩ ભાગ છે. પાકા પુઠા સાથે પોસ્ટેજ રજીસ્ટર સુધ્ધાં પહેલાભાગના ૩૧૨) = તે પછી દરેક ભાગના ૩૧૦) = ત્રણે ભાગના ૩૩૦ = આફ્રીકા વીં માટે પાંચ ભાગ કર્યા છે પોસ્ટેજના તથા બે પુઠાના ૩૪૧૧ વધારે કુલ ૩.૩૪૧ = હિંદુસ્તાનના પાંચ ભાગના ૩૩૧૧૧ =

૨ અમ્મનાં પારો જેની અંદર ૩૭ સુરા છે, પહેલે અરબી ખુશનુમાં હન્દકામાં આયતો અને તેની પાછળ તેજ આયતો ગુજરાતી મોહટા શોભીતા ટાઇપમાં તેની નીચે ગુજરાતીમાં તરજુમો અને તે પછી તેની તફસીર છ હદીથો ૩૧૧ પોસ્ટેજ ૦) = આફ્રીકાના ૦ =

૩ તોહફતુસ્સામ્મીન, માહે રમઝાનના રોઝાની ફઝીલત અ-અમાલ ઝીયારત દોઆઓ, જવશને કબીર ગુજરાતીમાં તરજુમો સાથે, હીકાયતો નસાહતો મસાએમ વીં વીં ૩૦ વાએઝની ૩૦૦ પેજની ૩૨) પોસ્ટેજ ૦) = આફ્રીકાના ૦ = પાંચ જાતની રંગીન સાદી ચામડાની પુઠાની બહુજ ભારે કાગળવાળીના ૩૪) પોસ્ટેજ માફ.

૪ હુદીકએ શહાદત જેમાં ઉરદુ શીરીન ભાષા ગુજરાતી મોટા હરફમાં ૪૦ મજલીસો છે પાકા પુઠાની મોટા કદની ઉંચા કાગળ વાળી કીમત ૩૨) પોસ્ટેજ ૦) = આફ્રીકાના ૦ =

૫ રાહેનગત મારીક ચોપાન્યુ ઉમદા ઉમદા દીન ઇસ્લામની
બાબતો લીકાયતો હદીસો કીસ્સા વીં થી બરપુર ૩૨ પેઝમાં નીકળે
છે જેનું ૧૪ મું વરસ ચાલે છે વરસ ૧ ના અગાઉથી ૩ ૨)

૬ તુરેમમાન જે માસીક ચોપાન્યુ ઇમાને હુસયન અં ની મુસી-
યાની રીવાયતો મરસીયા તથા સલામ વીં તથા મોઅજ્જા ૫ઝાએલ
વીં ૩૨ પેઝમાં ૧૨ મું વરસ ચાલે છે, વરસે ૩ ૧) આફ્રીકા
૧) રાહેનગત ન લીએ તેનો ૩૦ વધારે.

૭ મેઅરાગુસ્સઆદાહ જેમાં ૩૬ની ખીમારીયો, તે થવાનાં કારણ,
તેમ તેને દે કરવાના ઇલાજ અકલી દલીલો હદીસો વીં થી એવા
અસરકારક લખ્યા છે કે તે પ્રમાણે અમલ કરે તો શીરીસ્તા ખસ-
લત થઈ જાય. ભાગ ૧ લો પોરટેજ સાથે ૩૧૧= આફ્રીકા ૧૧૧

(રાહેનગત ૪થી ૩૧) (રાહેનગત ૯મી ૩૧) ૧૦ રાહેનગત ૧૨મી ૩૨)
૧૧ રાહેનગત ૧૩ મી કીતાબ ૩૨)

૧૨ અહવાલુન્નીસા ખાલ ઓરોના અદવાલમાં કીસ્સા લીકા-
યતો સારી નરસી ઓરોના અદવાલ, ઓરત મરદના અરસપરસ
હક, બચ્ચું હમલમાં રહે ત્યાંથી તે મોટી ઉમરનું થાય
ત્યાં સુધીની તરખીયત પરવરીશનું જવાન. મસાએલ વીં ની પોરટેજ
સુધાં ૩ ૧= આફ્રીકા વીં નો ૩ ૧૧

૧૩ તુરેએખહા પંજેતને પાક નવ ઇમામ મળી ૧૪ માઅસુમ
અં ના મોઅજ્જા ૫ઝાએલ વીલાદત શહાદત વીં ના અહવાલની
પોરટેજ સુધાં ૩ ૧= આફ્રીકા વીં ૩ ૧૧

૧૪ મખઝનુલ મસાએલ જેમાં ખુદાની વહદાનીયત સામેતી
અદાલત, ઇમામત, નયુગ્વત, ઇલમ, વજુ, ગુસલ નમાઝ, રોઝા, હજ,
ઝકાત, ખુમસ, તથા મધ્યતને લગતી કફન, દફન, ગુસલ જનાઝ
વીં વીં ની બાબતો ઉંચા કામળ વાળીનો ૩ ૧) હલકા કામળ
વાળીનો ૩૦૧૧ કાયા પુઠાવાળી ૩૦૧= પોરટેજ ૦) આફ્રીકાના ૩૦૧

૧૫ મહારેમનાર ૬૦ રસુલે ખુદાસં ના ૭૫ મોઅજ્જ પોરટેજ
સુધાં ૦-૧૧ આફ્રીકા ૦=

૧૬ વઝાફો જેની અંદર જાત જાતની ખીમારી, ખલા, ઝાલીમોના
ઝુલમ દુર થયા, માલ દોલત મળ્યા કરજ અદા થયા, હાજતો પુરી
થવાની દોઆ નમાઝ અમલ ખુદાના ૨૫ ઇસમની ખાસીયત વીરદ
અને કેટલીક આયતો અને સુરા પોરટેજસુધાં ૦-૧૧ આફ્રીકાનો ૩૦=

૧૭ અહકામુલ મવારીસ વારસા વીશે ૩૦ પો. ૧૧ આ. ૦)જી

૧૮ સઝાએઝ્ઝમ મુખ્તાર વીં ઇમામે હુસેન અં ના ખુનનો
ખલ્લો લીધાનો અને યઝીદ પક્ષીત જહનમ વારીલ થવાનો અને શી-
મર વીં ને ખુરી સજા કરવાનો અહવાલ ૩૦

૧૯ ઝાહુલઆખેરત ૧૦ મજલીસની ૩૦આફ્રીકાના ૩ ૦૧૧

૨૦ મહારેગમ ૧૦ મરસીયા પોરટેજ સાથે ૩૦૦૧૧ આફ્રીકા ૩૦-

૨૧ મહારેગમ ૭૫ નવહા ૧૦ સલામ પાંચ મુતાજ્જત દોરદ વીં
વીં ૩ ૦૧૧ આફ્રીકાનો ૩ ૦-

૨૨ રવનક માતમ ૩૬ નવહાની ૦)જી

૨૩ સો હીકાયતરસીક અને નસીદત બરેલી કી ૦)જી આફ્રીકા ૩૦

૨૪ રમાઝયાત ૨૦૦ ૦) પો. ૦૧૧

૨૫ માઆપના હકની કીતાબ ૩૦ આફ્રીકા ૩૦૦૧

૨૬ ખીલોહર અને યુઝાસુફનો રસીક કીસ્સો ૩૦ આફ્રીકાનો ૩૦૦૧

૨૭ મફાતીહુલ છતાન મસાએઝ્ઝની ઉરદુ હરદ અને ઉરદુ
આધામાં ૦૧૧ આફ્રીકા વીં ના ૩૦જી

૨૮ તમીમઅનસારીનો રસીક કીસ્સો ૩૦

૨૯ તવરેતના ૪૦ સુરાનો તરજુમો ૦)જી પોરટેજ ૦૧૧

૩૦ નુરુલઆયુત યાસીન, તમારક, વીં સાત સુરા અરબી તથા
ગુજરાતી હરફેમાં, શખ્દી તરજુમા સાથે કીંગતદવા- આફ્રીકાના ૦૧=

૩૧ મેઅરાજનામા મેઅરાજનો અહવાલ ૦)જી

૩૨ નેઅમત ગોસ્ત ખાવા શીકાર કરવા હલાલ કરવા વીંની ૦)=

૩૩ તઅવીઝે અઅઝમ ખલા અને આફ્રીકાની ખચવાનું તાવીઝ,
જેમાં સાત સુરા મક્કા વીંના નકશાએ. ૦)૧૧ ગમે તેટલાં લીધે પો. ૦૧

૩૪ ચક્રિદમાઅસુમ અન્ના નામનું આકાં ૦) ગમે તેટલાંસ્થો મની
 ૩૫ હૃં અલી અં નું બાબુજી ૦) અને ૦) ના ૩ પો. ૦)
 ૩૬ ખયખરની લાકા ૦) પોસ્ટેજ ગમે તેટલી લીધો ૦)
 ૩૭ ઇસ્લામી તારીખનું તારીખો સાથે ખુદના ઇસમ પલ્લુ જોવા
 થાય સપ્તે ત્યાંથી શેતાન બાગે અને ખરકત થાય કીમત રૂ. ૦)
 ૩૮ મરકી દુર થવાની મુનાઝત કીમત એક પૈસો પો. ૦)
 ૩૯ શાદીનામા (લગ્ન) મોટા હરફમાં લાલ રક્ષનાઈથી છાપેલા
 ઉંચા શરમ. ૦) = પો. ૦)
 ૪૦ જંગે બીરૂત અલમ ૦) ના આફ્રીકાના ૦) ઝ
 ૪૧ તાલીમુન્નીસા ભાગ ૧-૨ જે કી. રૂ. ૦) આફ્રીકા ૦-
 ૪૨ તાલીમુન્નીસા ભાગ ૩-૪ થો ૦) આફ્રીકા ૦-
 ૪૩ બે મરમીયાની બયાઝ ૦) - પો. ૦)
 ૪૪ નુરેહોદાયત કલમો કલમાના માઇના નમાઝ વઝુ ગુસલ વીંની
 મફત પો. ૦)

નીચેની કીતાબો ઇં થોડી મુદતમાં બાહર પડશે.
 ૪૫ હદીકએ શીઆહ એમાં શીઆહ મઝહબ હં આદમઅં
 થીજ છે તેની સામેતી, અને અહલેબૈતના બહુજ ઊમદા ફક્ષએલ,
 અને બની ઊમર્યહ તથા બની અબ્બાસીયોમાંના ખલાફાઓ વીંનો
 દુક અહવાલ. કીમત પોસ્ટેજ સુધાં રૂ. ૧ આફ્રીકાનો રૂ. =

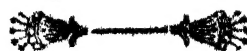
૪૬ તોહફતુ ઝુંએરીન ઇમામે હુસેન અં ની જીયારતની ફઝી-
 લતની ઊમદા ઊમદા હદીસે કરબલાના રસ્તાનું મુસાદરીના સામાન
 તોર, કરનદીત, અલખુ વીં નું બયાન, મક્કા, મદીના, નજ્દ કરબલા,
 કાઝમૈન, સામરા, ખુરાસાન વીંમાંના રોઝા મુબારકના નકશા, જીયારત
 વીં વીં કીમત ૦) આફ્રીકાના રૂ. ૦) = પાકા પુઠાના ૦) = વધારે.

પાછલાં સર્વે લીસ્ટ રદછે. સન ૧૩૨૪ હીં

લં હાજી ગુલામઅલી હાજી ઇસમાઈલ.

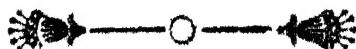
અમદાવાદ—પાંચપદી.

તોહફતુ રસાએમીન.

જેની લંબાણથી જાહેરખતર વેંદથી ચુક્યા છીએ, કોની ખુશી
જે છે કે આ જાર વરસમાં જોટલી કાગળો કાઢી તેટલી
પ્રેમ ધીમે ખપી, પણ આતા એવી પ્યારી અને ઉપયોગી થઈ પડી
કે તે જાહેર પડતાંજ અરધી નક્કો એક મહીનામાં ખપી ગઈ અને
તેની તારફના કેટલાક સાહેબોના કાગળો પણ આવ્યા જેમકે અશર-
કુવ હાજ જનાબ હાજી નુરમોહમ્મદ સાહેબ ધણીજ તાઅરીફ લખીને
લાખે છે કે ખીતદરોને બહુજ પસંદ આવી છે.

આ કોનાય હમેશાં ખાસ કરીને માહે રમઝાનમાં જાણ
ઉપયોગી છે તેમાં ૩૦ દીવસની જુદી જુદી હમેશાની ૩૦ વાએઝ,
હીકાયતો, નસીહતો, લતીફા, રોઝાનો સવાબ, તેના મસાએલ, દરેક
તારીખના રોઝાનો જુદો જુદો સવાબ, હમેશાની હોઆ, નમાઝ, જે
જે તારીખે જે માઅમુમની વીલાદત કે શહાદત છે કે તે તથા ખીજ
ખનાવ, રોઝો ખોલવાની સહેરીની નમાઝ પછીની હોઆ, શબેકદરોની
ફઝીલત તેના અઅમાલ, જોવારવ. હોઆએ જવશને કબીર મોટા
હરફમાં શુજરાતીમાં તન્જુમા માથે. ઇંદની નમાઝ પછના ગુસલની
હોઆ વીં વીં થી બરપુર લાંબા કાગળ ૩૦૦ પેજની છે. કીમત
૩૨) પૌરટેજ ૦) ≡ અ.ક્રીકાનો ૩૦૮ બહુજ ભારે કાગળ અને તદ્દન
આમકાના પુંક્તની પાંચ જાતની રંગીન સહની ૩૫) પૌરટેજ ૩૦
અ.ક્રીકાનો ૩૦૮

❀ તોહૈંકતુ ઝૂંઝેરીન. ❀

ધમામે હુસૈન અં તથા હઝરતે ધમામે રજા અં ની ઝં .
ની ફઝીલતની હદીસો, અને જીયારત કરવાના શાયદા ન કરવાના
સાન, જીયારતના કામમાં વાપરવાનો સવાબ, જવ્યારે ની કદર, જ
રોના ધરતીકબાલનો સવાબ, અને એક જવ્યારનો હવ અખ્યાસ
મદદ કરવી,

કરમજા, કાઝંમૈન, સામરા, નબઝ, ખુરાસાન, કુફા, મુસર
અને મીનઅમે મુનુવ્વરા, એ સર્વે જગ્યેની અંદાના તજા મુખા
નકશા અને મક્કા અને ખાનઅમે કાઅબાનો નકશો, (ખાઅ લખાવના
છપાવીને મંગાવેલ છે) એ સર્વે જગ્યેની મુસફરીનો હાત નશાનું
ખયાન મુસાફરીનો સામાન, તે તન્કનું ચા, મુખસ્થી તે ખમ્મા
બગદાદ સુધીની મુસાફરી કરનટીનનો હાત, અને દરેક બાબતની
સમગ્ર કિતારા વીં નો હાત.

અને ખાસ કરીને નગાઝ પરતી વખતે કીબલાની ધબ્બી જર-
રત હોય છે અને દરેક મુસકમાં કીબલા જુદી જુદી દીશાએ ને તેથી
તેની માહીતી અને ઝોળખવા માટે તમામ દીશાઓનું ચક્ર બનાવી
તેમાં દીશાઓ અને મોટા મોટા શહેરોનાં નામ લખીને બનાવેલ છે.

કિપરાંત દુકમા જીયારતો અને જીયારતના આદામ પબ
લખ્યા છે.

કોંગન પોસ્ટેજ સુધાં બાર આના, આફ્રીકાના ચક્ર આના,
અને પાદા પુંકીની લેનારને બે આના વધારે.

